

A MAGAM UTJÁN

KÖLTEMÉNYEK

IRTA
SZALAY KÁROLY

BUDAPEST, 1901.
LAMPEL RÓBERT (WODIANER F. ÉS FIAI)
CS. ÉS KIR. UDV. KÖNYVKERESKEDÉSE.

TARTALOM

HIT

MÚZSÁMHOZ.
TÖPRENGÉS.
AZ ISTEN.
ERDŐBEN.
KARÁCSONYI GONDOLATOK.
JÉZUS.
VÍVÓDÁS.
VIRÁGFAKADÁSKOR.
„LEGYEN VILÁGOSSÁG!”
HIT, REMÉNY, SZERETET.
HUSVÉTKOR.
VIGASZTALÁS.

HAZA.

A TETÉTLÉNI HALMON.
HÁLAÜNNEPEN.
MÁRCZIUS 15.
ISASZEGEN.
VISSZHANG.
PETŐFI HALÁLÁRA.
ERZSÉBET KIRÁLYNÉ EMLÉKEZETE.
PETŐFIHEZ.
NE VÁRJON TŐLEM...!
ZÁGRÁBBAN.
AZ ARADI GOLGOTÁN.
A BÚROKHOZ.
SÖTÉT AFRIKÁBAN...
ARADON.
A TISZA FORRÁSÁNÁL.
ROMOK FELETT.
VÖRÖSMARTY.

ÁLOM.

HOLDSUGÁROS NYÁRI ÉJEN...
HA...!
HÁNY MILLIÓ CSILLAG...?
VÁGYÓDÁS.
SZELLŐ POSTA.
EGY LEÁNYHOZ.
FORRÁSNÁL.
KERÉKPÁROSOK DALA.
FELHŐ.
SZEGFŰ.
AZ ALKONY.
DALOK.
VÁLÁS.

ÚTKÖZBEN.
TAVASZSZAL.
AZ ADRIÁN.
PANASZ.
TANYÁN.
NE HIGYJÉTEK...!
BORONGÁS.
HALÁSZMADÁR.
BÚCSÚZÁS.
NE BÁNTSD...
ŐSZSEL.
HULLO LEVELEK.
TÓ PARTON.
A NÓTA RÓLAD EGYRE SZÓL...
KÉSŐ VÁGY.

ÉLET.

AZ ÉLET.
FENT ÉS ALANT.
VASUTON.
A FURULYA REGÉJE.
FONÁK VILÁG.
LILLA SÍRJÁN.
VÉGREHAJTÁS.
ILONKÁMHOZ.
ALSÓ-SZTREGOVÁN.
A BÚR.
EGY UJSZÜLÖTTHÖZ.
ÜRES FÉSZEK
FIAMHOZ.
NAGY MUZSALYBAN.
A FALU LÁNYA.
KARÁCSONYEST.
A PAKONYI PUSZTÁN.
A LUCZASZÉKE.
ELBORONGOK, ELTŰNŐDÖM...
PETŐFI SZÜLŐHÁZÁBAN.
A SZTREGOVAI TEMETŐBEN.
EMLÉKSOROK.
AZTMONDJÁK ÚR.
FALUSI TÖRTÉNET.
A MADÁCH SZOBÁJÁBAN.
BARÁTSÁG.
REMÉNY ÉS VALÓ.
EGY ASSZONYHOZ.
ESTI IMA.
A MAGAM ÚTJÁN.

HIT

MÚZSÁMHOZ.

Te vagy nékem, óh költészet,
Legkedvesebb, hű barátom;
S bárha ritkán látogatsz meg:
Ezt a bűnöd megbocsátom.
Mert a mikor viszontlátlak,
Szabadítóm vagy te nékem!
Búbarázdált homlokomról
Letörölöd verejtékem.

Csak te vagy hű bajban, vészben,
Mikor elhagyatva állok,
S cserbenhagyva kinevetnek
Álnoklelkű jó barátok.
Engesztelőn szólsz te hozzám,
Csalódások hogyha jönnek:
Legédesebb boszú lesz, ha
Megbocsátsz a vétkezőnek!

Ha az élet bújja, gondja
Kétely örvényébe csábit,
S süllyedőben életsajkám:
Vigasztaló szód megállít;
S mint a gyermek, jó anyának
Intelmére: elcsitúlok,
És hitemnek édes útján
Új erővel elindúlok,

S ha elmondhatom tenéked,
A mi lelkem földre vonja,
Mint a záport síró felhő:
Mégkönnyebbül szívem gondja;
S a kiengesztelődésnek
Rám mosolyog szivárványa,
S képzeletem végtelenbe
Ragadja a vágyak szárnya.

S ott röpülök már tevéled
Térein a végtelennek,
Hol a csillagok születnek
S millió napok kerengnek.
S létük titkán elmerengve,
Míg közöttük tovaszálok,
Mint ha felszáll mély, fakó köd:
Sorra fejtem nagy talányok!

S bárha véges éltem útja,
Létem örök voltát sejtem,
S a dicső harmóniában
Törpeségem elfelejtem!
S kinek nevet nem találok,
Érzem, lelkem rejtekében,
Ki elébem is tűzött czélt
A teremtés nagy művében!

És ha újra földre szálllok,
Szebben mosolyg rám a róna,
S mintha minden sziklabércz egy
Áldozati oltár volna!
S lelkem összhangját nem sérti
Millió lény küzködése;
Mert tudom, hogy mind ez álom,
A természet szívverése!

És leborúlok Előtted,
Világok nagy alkotója,
Kinek örök szeretete
Csüggedő szívem megóvjá;
S míg dalommal égbe szálllok
S rám mosolyg az édes Múzsá:
Homlokom az áhítatnak
Glóriája koszorúzza.

TÖPRENGÉS.

Kétségek árja háborog agyamban;
Világok sorsán vívódom magammal;
S ki meg nem értem véges földi létem:
A végtelenben járok gondolattal.
Mindig csak ez, hogy: „Küzdj és bízva bízzál!”
Miért? Kiben? Benned tán fényes ég,
Hol pusztuló s most született világok
Csalóka fényű, milljó napja ég?
Hol nincs határa térnek és időnek,
Kezdet s a vég mesgyéje összefoly
S örök titok nagy tengerébe vész el,
Könyhullatás, kétség, szelíd mosoly!
Vagy benned bízzam szűkhatárú élet,
Mely labdaként dobálsz örvényiden
S a míg körültem léti harcz üvöltöz
Eszményi czélt nem látok semmiben?
Hol az erény keresztfán vérzik el,
A míg selyem párnán henyél a bűn
S gúnyos kacaj zsibong fülébe annak,
Ki ég felé tekint, kitarva hűn?

A hol örök felejtés árnya rejti
Annak nevét, ki lelke fényivel,
Bűvös sugárt vet százados homályba
S egy emberöltőn új csodát mivel?
Vagy benned bízzak enyhádó halálom,
Fáradt pilláimat ki befogod
S kétségbe'sés vad örvényébe szálló,
Szárnyaszegett lelkem feloldozod?
Ki önmagadban is örök talány vagy,
Új kételyek zárát pattantva fel
S kérdéseimre, hogy hová követlek:
Se föld, se menny, se lelkünk nem felel!

Halvány sugárt lövell hitem világa...
Az ész ködén az is homályba vész;
S szegény halandó elborongva bámul,
Sovár szeme míg semmiségbe néz!

AZ ISTEN.

Egy és örök a mindenségben
S végtelen, mint a tér s idő;
A láthatót és láthatatlant
A semmiből teremti Ő.
Bárhol keresd, meg nem találsz
És mégis mindenütt jelen;
S bár lénye el van osztva széjjel:
Csak egy, miként a végtelen.
Az alkotás örök zajában
Szavát nem hallja senkisé;
De a madár zengő dalában,
Szellő sóhaj, viharzugásban
S a felhők mennydörgésiben
Teremtő lelke szól; s a földi,
Halandó lényre míg kitölti
Szerelme végtelen kegyét:
E hangtalan, csodás beszéd
Visszhangra lel a mindenségben.
S a mi szívünk csodás világa
Mélységeit eléje tárja,
Egy bűvös összhang zengzetében
Az Ő szavát ismerve fel:
Küzdelmi közt nyugvóra lel.
Csillagvilágok távolában,
Hol számlálhatlan nap kering;
Harmatgyöngyben, a föld porában,
Tompán morajló tengerárban
Törvényeit betartja mind,

Mi él, mozog, eszmél, örül
S mi még csak alkotásra várva,
Mint ősanyag, lénye körül
Elosztva él s rejtelve zára
Míg felpattanván hatni fog:
Mégmérhetetlen századok
Merülnek el nagy tengerébe
A vén időnek; s új világok,
Szétfoszlanak, mint lenge köd,
De melyet lelke összeköt,
Hogy szózatára készen állva:
Új lételnek legyen csirája.

Mióta földünk szűk határán
Teremtett lény eszmél, szeret,
A sejtelem csalóka szárnyán
Mind szédítőbb magasba szállván
Felfogni vágyik Tégedet.
S míg egyik önmagához mérve,
Ismerni véli lényeged,
Pedig csak lelke halhatatlan
Képére alkot Tégedet;
A másik, kínos tépelődés
Között hanyatva, búsan áll,
Folyton keres a földön, égen,
Vívódó lelke érzetében...
Hiába! Rád sohsem talál!

De míg a végtelenbe vágyva,
A létezés örök talánya
Lépten-nyomon elé tolul
S reá sötét éjként borul
Az értelem kimért határa,
Melyből egy pislogó sugára
Se int felé a biztatásnak
S reménye sincsen semmi másnak
A megfoghatlanon kívül:
Tagadni mégse merte Téged,
Vágyása útvesztőbe téved;
Lát, még se hisz; sejt, még se hív
S hideg tudásától a szív,
Mint bimbóban letört virág
Csak hervadoz s e szép világ
Csodás varázsa, ő előtte
Üres talány lesz s rombadőlte
S fogantatása rejtelem
Marad neki s nem tudja, nem,
Hogy míg az értelem tüzénél
Reméli, hogy mélyebbre lát:
Kincstől rabolja meg magát.

Óh mert csakis hitünk világa
Önt lelket e csodás világba!
S mi rajta átleng, éltet, ó:
Önálló lényed *Alkotó*!
S emberi voltunk elfeledve,
Az értelemnek szárnya szegve
Marad s körötte csak homály
Terjeng; s a fényes csillagok
Világa hasztalan ragyog;
S habár mosoly a rónaság,
Szellő, patak s dalos madár
Örök bölcseségről beszél:
Ki *Benne* nem hisz és remél,
Halandó élte útját járva,
Csak elhagyott, bolyongó árva
Volt és leend a meddig él!
S ő néki hasztalan beszél
A mindenség örök csodája,
Ha szívében föl nem találja,
Mi írva van a földön s égben
S miről hitem tanít nekem,
Hogy Isten nélkül, értelem:
Nincs, nem lehet a mindenségben!

ERDŐBEN.

Csend van körülöm, szentegyházi csend,
Tán még a szellő is aludni ment?
A lomb se rezdül, csak ha rája száll,
Árnyat keresve egy dalos madár.

Mint búcsújáró, jámbor emberek:
Száll az égen bárányfelhő sereg;
S mint néma bú, a szív imáitól:
Szétfoszlanak a nap sugáritól.

Repkény borított kősziklák alatt
Csevegve lejt kristályvizű patak,
S a míg kaczéron nézi benn magát,
A partvirágnak édes csókot ad.

Csak néha kél bizonytalan moraj,
S a bérczorumról, mint forró sohaj,
El-elszakad egy lenge ködlepel
S a végtelen ürében oszlik el.

Talán a föld fohásza szálla ott
Az Úr felé, ki életet adott?
S kinek csodás világa végtelen,
Min nem hat át halandó értelem!

Lelkemre oly megnyugtató e csend,
Világi zaj hogy nem zavarja bennt...
S míg szellő kél az erdő fáin át:
Ajkam rebegve mond egy hő imát!

KARÁCSONYI GONDOLATOK.

Napkeleti bölcs királyok
Útra keltek réges-régen;
Lépteiket mely vezesse:
Csillag támadt tiszta égen.
S imádattal hódoltak a
Bethlehemi jászol mellett,
Annak hajtva térdet, kinek
Földi ország sohse kellett.
Két ezer év óta járnak
Ezt az utat s ma sincs vége...
Hova mentek? Hisz eljött már
Rég az idők teljessége!

A Megváltó, kit kerestek,
Megszületett réges-régen.
Szeretetét elárasztá
Gazdagon, úgy, mint szegényen.
Tudományát életével
S halálával megpecsétlő
És meggyőzte szív-sebével
Istenségét a ki kétlő;
Két ezer év múlva, mégis,
Mennyi szív marad bezárva!
S nem törüli le a könnyet
A szeretet napsugára!

Ki csak jót tett életében
És bánalmat nyert cserébe,
Hogy megváltson: béketűrőn,
Kínhalállal szembe néze.
Hallottátok a keresztfán
Végszavát, mely égbe szállott,
Az ellene vétkezőkért
Elsohajtott imádságot?
Két ezer év óta, hánynak
Jut eszébe sohajtása?
Hol van, a ki ellenének
A mit vétett megbocsássa?

Mig különbség lesz a földön
Úr, szegény közt s könyűt látok
És boszút kíván a sértés
Mit a szív meg nem bocsátott;

Míg közöttünk eltiporva,
Vérbe fül az igaz ember
S a sötétség fajzatával
Szembeszállni senki sem mer:
 Bárhány ezred elmerülhet
 Az Öröklét tengerébe:
 Ne mondjátok, hogy eljött már
 Rég az idők teljessége!

Addig az a régi jászol
Szent szülöttét visszavárja;
És a hívők milliója,
Azt az utat egyre járja.
S ha csak egy köny szárad is fel
A szeretet melegétől;
Csak egy barát válik is a
Haragtartó ellenségből:
 Nem lehet ó szent karácsony
 Várásodnak soha vége;
 S szíveinknek, csak te, Jézus
 Maradsz élő reménysége!

JÉZUS.

Szent könyveink csodás igéi
Isten fiának mondanak,
S úgy élsz a földiek szívében,
Mint égbe szállott szent alak.
Lényed egy lett az Alkotóval,
Jóságod, hő imára hív;
És földi sorsod mérlegelve:
Megkönnyebbül, ha sajnál a szív.

Csodáidon, az értelemnek
Halvány világa nem hat át,
De felrepíti fényes égbe,
A hitnek szárnyain magát.
S egy új teremtés nagy világa
Előtt, míg elbűvölten áll:
Rá nézve szép harmoniába
Olvad az élet és halál.

És mégis, hogyha égbe vágyva,
Rád függesztem esdő szemem,
Az lesz csodás s valóban égi:
Mi benned földi volt, nekem!
S míg lényed égi származását
Elmém kutatni sem meri:
A föld porába készlt borulni,
Mi benned, tisztán emberi!

S minél messzebbre tűnni érzem
E föld színéről szellemed:
Annál csodásabb fényben látom
Ragyogni Isteni neved.
S érzem, hogy ezredek folyása
Megőrzi istenségedet,
Mert ami benned földre szállott:
Az égi, tiszta szeretet!

VÍVÓDÁS.

Bejártam a nagy mindenséget,
Mindenható, keresve Téged;
De nem találtalak sehol!
Az alkotás örök művében
Nem mondhatá meg senki nékem,
Hogy merre vagy és hol lakol.

Kerestelek a csillagokban,
De csak művedre leltem ottan.
Mégfoghatatlan őserő,
Mely vonz, taszít; rombol, teremt,
Előtte egy a fent s a lent
S minden csodás összhangba jó!

De, hogy miért van így kimérve
A végtelen világ ürébe'
Milljó napok futása, rég;
S mi célja van e mindenségnek,
Ha föld s napok egykor kiégnek:
Nem mondhatá meg a nagy ég.

A földet is hiába jártam.
Lényedre, hajh! itt sem találtam!
Csak alkotás... Nincs Alkotó!
Jót és gonoszt együtt tiporva,
Országot, népet dönt a porba
A vén idő, e nagy folyó.

Hegy volt imént, hol zúgva járja
Mély utjait bőszen tenger árja
S tengerfenék, ma újra hegy;
Milliónyi lét bölcsője, sírja
E föld s megérteni ki bírja:
A mindenségben egyre megy!

Majd emberek közé vegyülve
Kerestelek. De összedűlve
Találtam ott is trónusod.
Köztük se látott senki Téged,
Mindenki másnak vélte lényed,
De megmutatni nem tudott!

S nevedben mégis, büszke fővel,
Dacolni sorssal és idővel
Hatalmuk várát építik;
S hirdetve egy szebb, túlvilágot,
A nagykorúvá lett világot
Újabb talány elé viszik.

Hol vagy tehát, világok lelke?
S lényed szivembe mért lehelte
Megismerésed óhaját?
Ha itt, sehol fel nem találva,
Vívódó lelkem lázas álma
Tovább fűződik, odaát?!

Avagy talán csak földiségem
Káprázata rajzol elébem
Mint egy személyes alkotót?
S látóköröm kimért határa
Miatt formál lelkem magára
Téged, a fel nem foghatót?

Hang kél szivemben: „Mért tünődöl?
Ki nem mehetsz e földi körből;
Akit keressz, lelkedben él!
Lényem elosztva földön s égben,
De földi lény úgy lát csak engem,
Ha küzd, szeret, hisz és remél!”

VIRÁGFAKADÁSKOR.

Itt a tavasz újra, teli bűvvel, bájjal,
Szellő csókolózik illatos virággal.
Megszólal az erdők tündér muzsikája,
Háladalt zeneg a mezők pacsirtája.
Millió lét sarjad; anyaföldünk ébred,
Boldog vagy halandó, ki e titkot érted!
Nap sugára játszik, hegyen, rónaságon,
Szétáradt az Úrnak lelke a világon!

A nagy Alkotónak titkos műhelyében,
Valami csodás nesz terjeng szét a légben;
S kutató szemünkkel, bár semmit se látunk:
Érezzük, hogy szentek-szentélyében járunk.
Zsendülő rügyekben, virágfakadásban,
Bár megfoghatatlan, mély titkú talány van:
Lételed titkáról ezt tanítja néked:
Örök változásban áll az örök élet.

Hát szivedben, érzed tavasz ujhodását?
Csüggeteg reményid újra támadását?
Hiszed-é hogy aki dalt ad a madárnak
S éltető erőt a szellő sóhajának;
Ki a tél borúját szép derűre váltja,
Mit ellene vétel: azt is megbocsátja?
Csak utain járj és legyen tiszta lelked
S a mennyország üdvét e földön meglelted!

„LEGYEN VILÁGOSSÁG!”

Meg volt teremtvé ég, föld, tengerek.
Megnyílt a tér s idő végetlene;
De mély sötét ül a vizek színén,
Táplálja bár az Úrnak szelleme.
Milliónyi lét bölcsője ott kering,
Mérhetlen ég sötétlő távolán,
S a sejtelem világa sem hat át
Teremtése titka fátyolán.

A forrongó erők csatája még
Nem ismerős... A cél bizonytalan!
Kietlen áll a tér végetlenén
A földgolyó s csupán a léte van.
Az sincs talán?! Az alkotás zaját
Míg nincs ki hallja s nincs mi látható
Népes lehet a mérhetetlen ür,
E lét csak *álom* és nem a *való*!

De szól az Úr! S a semmiből való
Teremtés csodája megjelen.
Első szavában adva már a cél,
Mi győzni fog időn s enyészeten.
Mit ezredek milliói s most kelő
S tűnő világok visszazengenek:
„Legyen világosság!” mondá az Úr!
S a lét erői hatni kezdenek.

„Legyen világosság!” Hány ezredév
Zajlott le már a vén idő során?
Hány nemzet élt e föld határain?
S örök felejtés ül ma csak porán!
Hány büszke trón s világverő hadak,
Tűnének el örökre, nyomtalan?!
- Mint százados tölgyet villám ha sujt,
Bár törzse ép s viruló lombja van! -

Téged kerestek ők is Alkotó!
Világodat szomjúhozó szívők.
S bölcs céljaid mert föl nem ismerék:
Enyészetök forrása lőn hitők!
Ledőlt a Baál s Zeüsz oltára, mind,
S gúny tárgya lőn a sok olymplakó...
S gúlája csöndiben mit álmodik
Szerápisz mellett a nagy Fáraó...?

Nem... Óh nem ily világ szövétnekét
Gyújtád Te meg, képmásod kebliben!
Nem érezé még senki lelkedet
Hellász napos, olajfás berkiben!
Egész világ járomba tűrhetett
A légiók kemény csapásítól:
Csak pusztulás, a mit reánk hagyott
Örök gyanánt a büszke Capitól!

Sok ezredév borúja vontá bé
Örök szerelmed égő csillagát, ...
Míg Betlehem jászol-szülötte jött
S engesztelőn feláldozá magát.
És újra zenge szód, nagy Istenünk,
Mint egykor, a teremtés hajnalán,
Te szent fiad vére közlé velünk:
„Akaratod legyen meg óh Atyám!”

„És lőn világosság!” A máglyafény
Sok századok éjében ott lobog.
Száműzetett Atyánk szerelmed és
Földönfutók a hú Apostolok...
S a mennyi köny, - a mennyi vérpatak
Fakadt Uram forró szerelmedért,
- Ki, mert világosság forrása vagy,
A bűnbocsátó szolgálhad nem ért: -

Ha összefolyna, tenger lenne tán?
De azt lemosni mégis hajh! kevés,
Mit szent nevedben vétett, Ellened
Az önmagát bálványzó tévedés.
De, mert kevés Rómának egy halál:
Sebét saját kezével tárja fel...!
Husz lelke szól a máglya lángiból:
„Feltámadok! Csak testem hamvad el!”

„És lőn világosság!” A wormsi hős
Nem féli már a kínos tűzhalált...
A gályarab míg lánczát csörgeti:
Gyötrelmi közt nyugtot, vigaszt talált.
Mert bár sötét ború takarja el
Nagy Alkotó, világító napod:
Örök szerelmed éltető tűzét,
Örökre elhamvadni nem hagyod!

S védelmezed az értelem jogát,
Mely behatol lényed mélységibe;
Attól, a kit képedre alkotál,
Nem várva mást, csak, hogy legyen hite,
S szeresse azt, ki Tőled származott
S kereszthalálra szánta el magát,
Példátadó, örök tanújelül,
Hogy a szeretet mindent megbocsát.

Igaz világosság forrása vagy,
Jó Istenünk! világot alkotó!
A végtelen időnek tengerén
Egy és örök, míg minden változó!
Mi, gyermekid, Hozzád fohászkodunk,
Hitünk reményt örök lényedbe' lel,
S ki szent nevedben járja útait,
Tudjuk: nevét sír nem takarja el!

Óh légy velünk, ha kétség réme bánt,
S a béke műve roskadóban áll!
S az értelem, ha útvesztőbe tér,
Világító napunk légy! mint valál
Azok előtt, kik szentegyházadat
Megépíték, hogy míg föld s ég leszen:
Hitünk világa fénnyel töltse be
S testvériség szent temploma legyen!

HIT, REMÉNY, SZERETET.

Ha leszál a csendes alkony
S nesztelen beáll az éj,
Míg sóhajtás kél az ajkon:
Nézz az égre és ne félj!
Milliónyi csillag égve
A magas menny távolán:
Rád mosolyg az üdv reménye,
Hogy az Isten áldva, védve,
 Átsegít az éjszakán!

Rózsa hajnal hogyha támad
És ragyogva kél a nap,
Míg magasba törve szárnyad
Kételyek s bú bántanak;
S földre vonz a léti zajban
Czélt nem érő küzdelem,
Nem remegve vész, viharban,
A lesújtó földi bajban
 Hidd: az Isten megjelen!

Ám ha lelked, mint a sajka
Kormány nélkül útra kél:
Ismeretlen tájra hajtvá,
Elsodorja kósza szél.
Hit- s reményed összetörve,
Czéltalan visz majd az ár
S kételyektől elgyötörve
Úgy zuhansz a puszta földre:
Mint a szárnyszegett madár.

S ha az égből földre hullva,
Átkozod tán életed;
S mert napod már elborúla,
Égi üdvöd megveted:
Nézz a kínos Golgotára
S sorsodat még áldhatod;
Mert ki égből földre szálla,
Szeretetért, keresztfára
Feszítették Jézusod!

HUSVÉTKOR.

Mi is történt? Semmi...! Semmi!
Földre szállt az istenember
S hordozá nehéz keresztjét,
Megadással, türelemmel.
Tövisből volt koronája,
Megszaggatták fényes leplét
S mert szerelme végtelen volt:
Keresztfára feszítették.

Hogy is történt? Ajka, melyen
Méznél édesb volt az íge,
Míg haláltusáját vívta,
Eczettel lón megenyhítve.
S a szívét, mely együtt érte
Szegény szenvedő világgal:
Durva római poroszló,
Nevetés közt döfte által.

És azután? Sírba zárták.
Azt hívék: meghalt az eszme,
Kevesebb egy rajongóval
S lázas álma véle veszve.
Mikor pedig harmadnapra
Üresen állt koporsója:
Kinevették, ha úgy szóltak,
Mint a ki feltámadt, róla.

És azóta? Valahányszor
Egy nagy eszme szárnyat oldott:
Kinevetik, megcsúfolják
A szokatlan elvet, dolgot.
S bár tagadják, hogy mi sírba
Van temetve, újraéled:
A megváltó eszmék sorsa,
Feltámadás, örök élet!

VIGASZTALÁS.

Minden mulandó itt e földön,
Szünetlen tartó változás;
S lelked bármily magasba törjön,
Mint rém, kísért az elmúlás,
Melynek ha rád fuvall szele:
Hiába birkózol vele.

A végtelen világ ürében
Örök törvényeket találsz;
Kettős napok útját a térben
Kimérve, elbűvölten állsz;
Pár ezredév... S volt, nincs a fény
S a mindenségben egyre mén!

Min élsz, e föld sem áll örökké,
- A végtelen kis porszeme! -
A változás hullámi közé,
Sodorja az idő szele...
S aztán...? Hiába kérdezed!
Örök talány lett végzeted.

Csak egy örök a mindenségben,
Az eszme, mely alkot, teremt!
Minek nincs vége földön, égben,
Mi élteti a végtelent.
S mit ezredek vetettek el,
Fuvallatán életre kel.

Arasznyi lét körébe zárva,
Ez eszme bennünk szendereg,
De szellemünk szárnyát kítárva:
Lehelletétől nem remeg!
A Golgotháról nap ragyog
S szó kél: „Örök csak én vagyok!”

„S ne bántsa lényem gondolatja
Sóvárgó lelked álmait;
A mindenségnek foglalatra
Remélni, hinni megtanít;
Mi túlél földet és eget,
Ten lényed is: a szeretet!”

HAZA.

A TETÉTLNI HALMON. (Az ezredik év alkalmára.)

Vándor megállj! Szent föld, a melyre lépsz,
Ősök porával játszik itt a szél.
S a vén idő ifjú szülöttinek
Dicső apák nagy tettiről beszél.
Egymást enyésztő, hosszú századok
Letünt világa támad újra itt;
Szentelt halom takarja csendjével,
Honalkotó apáknak álmait.

Intett az ős időnek szelleme
S mozdult a föld s minden mi éle rajt,
És napkelet távol vidékiről
Im ont a föld sok százezernyi rajt.
Szélvész kavart bús fergeteg süvölt
Az ó világ kopár vidékin át,
Mely földet rengető villám gyanánt
Küldé elől az „Isten ostorát”!

Trónok enyésztek el s vérébe fült
Tengernyi nép. Nevök se él ma már.
S ki megmaradt, testvérviszály között
Temette el a pusztító vad ár
De vérrel áztatott sírjok felett
Egy szebb jövő dicső világa kelt
S a gátjait szétszagató folyam,
Soká bolyongva, uj mederre lelt.

E nemzetirtó vérözönben, egy
Paránynyi csöpp volt bátor nemzetünk;
Ezer halált hordozva fegyverén,
A fél világ rettegte hős nevünk.
De míg körötte pusztító fajok
Nevét is eltemette az idő:
A jog s szabadság hős szülöttinek
Nagy alkotása, fényben egyre nő.

Te láttad őket ős halom, midőn
Kopár tetődön sátort üttenek
S a déli nap lángzó sugáriban,
Csattogva villant harci fegyverek.
S a délibábban rengő rónaság
Lelkes zajuk ámulva hallgatá,
S vak rémület szorongatá Zalánt,
Mikor Lehel kürtjét harsogtatá.

Három színünk itt lengeté a szél,
Árpád apánk vezéri sátorán;
Daljás vitézivel tanácsot ül,
Az alkotás borúja homlokán.
S míg sas szemével a jövőbe néz,
Megfontolás vezérli bölcs szavát:
„Ne sújtsa vérbefojtó fegyverünk,
Ki kész velünk megvédni e hazát!”

Amott Hadúr oltára füstölög.
Ősz táltos áldoz büszke harczi mént;
Ott hódoló követ ürit kehelyt,
Mibe vitézi vérök hullt imént.
Itt, sorra jár agg harcosok kezén,
Édes nedűvel, gondúzó tülök;
Ott, tánczra perdül zsongó dal szaván,
Levente, lány s kéjtől dobog szivök.

Leszáll az éj és mintha csillagát
A földre küldte volna mind az ég:
Kopján feszülő sátorok előtt,
Csillag gyanánt, ezernyi őrtűz ég.
Ott, hamvadó parázs körébe gyúl
Ifjú, öreg s halk, méla nóta kél,
Itt, ősz vitéz szaván merengnek el,
Ki tán Ügek nagy tettiről regél?

Hajnal felé, Alpár felől, vihar
Moraja kél, hogy szinte reng a föld.
Talán nem is vihar zúgása az,
Csupán Zalán hadnépe vértet ölt?
Tetétlen ormiról fegyverzőrej
Felel reá, forgószelek dühét
Vélnéd a légen átsüvölteni:
Árpád hada voná ki fegyverét.

És cseng a kard, sivít a röpke nyíl,
Szikráz a harczi bárd, a kopja száll;
S a felkelő nap vérmezőkre néz,
Dús rendet vágott rajta a halál.
De felvidül megint a róna táj,
Győzelmi zaj áradva szerteszét,
S honalkotónk dicső jövőkbe lát,
Amint körül hordozza sasszemét!

Hová ragadsz csalóka képzelet?
Im népesül megint a sík mező;
S mi pillanat a végtelen során:
Egy ezredévet vénül az idő.
De ifjú tűz hevíti hős szivét,
Dicső apák hálás utódinak,
Imára gyúl az ős halom köré,
Oltárt emelvén hős apáinak.

S míg hő fohász kel ajakán, hitet
Merít a múlt ezer csapásiból
S a dalnok lágyan rezgő húrjain
Egy ezredév öröme s bűja szól.
És lelkesítő munkazaj vegyül
Az ég felé röpülő dal közé,
Aranykalászt növel a rónaság...
Atyáink vére dúsan öntöze...!

Véráztatott mezők felett kihajt
A népszabadság termőfája; és
Tisztult erények éltetője lesz
Az ezredévig tartó szenvedés.
A múlt idők reménye testet ölt
S az ősapák nyelvében újra él.
Ezen dalolja altató dalát
A honleány s az agg ezen regél.

S a néma domb megmozdúl olykoron,
Mint hogyha féltené, mit méhe rejt,
S rég porladó csontok felé az ég
Engesztelő, harmatkönyűket ejt.
S miről egykor büszkén tekintte szét
Nyüzsgő hadán, a nagy honalkotó:
Egy ezredév határmesgyéje lett,
Sok ezredekre új reményt adó.

Vándor, megállj! Szent föld, a melyre lépsz.
Ősök porával játszik itt a szél,
S a vén idő, ifjú szülöttinek,
Dicső apák nagy tettiről beszél.
Egymást enyészítő, hosszú századok
Letünt világa támad újra itt,
Tetétlen állj! Őrizze szent porod,
Honalkotó apáknak álmait!

HÁLAÜNNEPEN.

(A 10 szobor ajándékozása alkalmából 1897.)

Jertek körém, dicső hazám reményi!
Körémbe mind, ki itt e honban él!
Megnyilt az ég, szemem csodálva nézi,
S ajkam mesés, nagy dolgokat regél.
S ki fenn ragyogsz a végtelen nagy égen,
Megállj te nap! s lángzó sugáridat
Szórd mind reánk, hogy egy nemzet szívében
Méltó legyen a hálaáldozat!

S te föld, anyánk, te édes szép Magyarhon,
Te honfivértől áztatott mező,
Bár hervasztó ős lombja eltakarjon:
Mosolygj, ragyogj, virágdat elő!
S kik lenn, e hű anyának lágy ölében,
Rég porladoztok, hadverő fiak,
Félistenek! Ébredjetek! Az égen
Dicsőségtek új napja im virrad!

Látom kigyúlni napkelet vidékit,
Egy átviharzott ezred távolán.
Csatára hívja Árpád büszke népit,
S már ott pihen Kárpátunk bérzfokán.
Attila lelke jár vitézi élén,
A míg kivívja ősi, szent jogát.
S hogy vész ne döntse szenvedések éjén:
Megnyitja a Szabadság templomát.

S leszáll az ég tündéri szép leánya
A hősi nép szívébe s ott marad;
A trón fölött ragyog dicső sugára,
Mely addig áll csak, míg a nép szabad;
És szent a jog, mit ősök honszerelme,
Ércznél erősb alap gyanánt vete,
És átkozott, ki véle harczra kelne,
Legyen király, vagy pártos nemzete!

Látom Hadúr oltárit összetörve,
Min ég felé emésztő láng csapott;
Itt, bősztömeg, kínokkal elgyötörve,
Most gyilkol egy keresztvivő papot.
Amott, Clio csókjától égve lelke,
S az ősi múlt fényén merengve el:
Egy *Névtelen*, népére rálehelte
A múlt hírét, dicső emlékével.

Kelet felől, mint végítélet átka,
Tombolva jő, népirtó fergeteg.
A nagy beteg hazát szívében találta
S se kard, se jog többé nem óvja meg.
Ne még, nagy ég! Hisz felragyogni látom
Világodat Verbőczy homlokán,
S a nagy Hunyad megáll kemény tusákon
S regékben él a lantos ajakán.

Megnyílt talán a föld, hogy egyre ontja
Rémes szülötteit a bősztököl?
A csüggedés sötét szárnyát kibontja,
S a hon nehéz kínok közt haldokol.
Fel-felhörög, a mint a végtusában
Kihal szívében egy érző ideg;
S ti tán vigaszt kerestek a halálban,
Nagy lelketek pazarló Zrínyiek?!

Hallom süvölni századok viharját,
Inog a trón s a nemzet sírja kész,
Testvér testvérre sujtja gyilkos karját,
S a szent halott ruháján összevész.
Hitvány czimért eldobja ősi nyelvét,
Mit édes anyja ajkiról tanult,
S vérrel telíti áldozatja kelyhét,
Mibe atyái hálakönnye hullt.

Láttátok-é a bércki sas tusáját,
Ha orvvadász fészket rabolni jó?
Nyaldosni az emésztő máglya lángját,
Min üdveért elhamvad a hívő?
Kétélű kard a jog, s ki eltiporja:
Csapásitól fog összeomlani;
S a nép javát, ki a szelekbe szórja;
Vihart arat!... zúg Bethlen s Bocskay.

Nem volt elég hosszú talán az éjjel?
Nem volt elég a honfi bú s a jaj?
Végső tusánk a poklok ellenével,
Nem jelzi már csak egy kínos sóhaj.
És rabbilincs csörgése volt dicsének,
Míg annyi hős bitókon elvesze,
S gonosztevők, kik nézni is jövének
A sírt, hová egy nemzet sülyede.

Nem! Nem halál!... Csak lázas éji álom,
Mit lát könnyüktől elvakult szemem.
Az ősi csert megint zöldülni látom,
S nagynak, dicsőnek árva nemzetem.
Mozdul a föld... s a hála szép virága
Ismét virul a néma sírokon...
S te öntözöd, hazám fölkent királya,
Ki hervadását láttad egykoron!

S mi századok lidércznyomásaképen
Béníta meg egy népet és urát:
Nemes bizalmad ősi, szent erényben,
Elúzi a sötétség démonát.
S mert trónusod néped szívére épül:
Szilárdan áll, legyőz veszélyeket;
S te ősz király, kik századok dühétül
Oltalmazák: im érczbe véseted.

Hogy álljanak intésül a jövőnek,
Kik vérüket onták e szent honért,
S hogy művöket, a kik csodálni jönnek,
Lássák: e nép s királya egyetért.
Ércznyelveken beszélnek majd ez ajkak,
Hálás utód midőn körükbe gyűl,
Te általad tanítva a magyarnak:
Légy hű, hazádhoz, rendületlenül!

Áldás reád, ezer áldás, királyom,
Engesztelő, fej'delmi tetterért!
Nagy őseink árnyát lebegni látom,
Fejed köré fonván a dícsbabért.
S az égbe száll milljó kebel imája
Tiszánk, Dunánk virágos partinál;
S milljó ajak egy szívvel ezt kiáltja
Éljen soká a nagy, nemes király!

**MÁRCZIUS 15.
(1898.)**

Félszázad óta pislogó világod
Lobbantsd ma lángra, hű emlékezet!
Borítsa fénybe az egész világot,
Mint nap, midőn déllőre érkezett.
Hasson le fényed sírok éjjelébe,
Hevítse át a porló csontokat,
S mint végítélet harsogó zenéje:
Támaszsza fel a régen holtakat!

Aztán beszélj! De mint az ég viharja,
Hogy szódra megrezegjen a világ,
S a sírlakó, midőn dörögni hallja:
Büszkén emelje föl szemét te rád!
Zengjen szavad, mint ősidők zúrében
Az Alkotó első „Legyen!” szava,
Hogy újraéljen nemzetünk szívében,
A megváltó szabadság korszaka.

Óh szent szabadság! Éltető világunk!
Legszebb sugár az Úrnak lelkiből,
Tiéd e nap s mi álmélkodva állunk,
Látván, hogyan teremtsz a semmiből;
Mint oszlik el a századok vak éje,
Ha megsuhintod égi szárnyadat,
S a szolgaság átoksujtotta népe
Mint tépi szét a nyüzgő lánczokat.

Vak éj borult az elnyomott hazára,
Gyász ülte meg a honfi-kebleket;
A gondolat merészsörpü sására
Önkény rakott sebző bilincseket;
S kit ezer év szilaj hullámverése
Megtépe csak, de meg nem ingatott:
Az árva hon s borongó nemzedéke
Némán viselte a gyalázatot.

De napnyugtáról csillagmenye rezdül!
S nyomában kél, Szabadság, szent napod;
Izzó tüzed a földgolyón keresztül
Söpör, mintha vetésbe láng csapott.
Trónok enyésznek, mint földinduláskor
A völgybeomló büszke sziklabércz,
S mi csak szennyos salakját hányta máskor,
A nép szívében forr a tiszta érez:

Lángzó szerelmed eltiport szabadság,
Világok lelke, éltető napunk.
Egy villanásod, s porba hull a nagyság,
Kinek imént még trónokat rakunk.
S foszlányiból a megmaradt jogoknak,
A népszabadság szent zászlója lőn,
S mint hogyha ég s föld együtt háborognak:
Milliók riongnak, egyetérezőn.

Kiről beszéljek? Rólad tán, az égnek
Földünkre szállott fényes csillaga?
Kinek minden dalod égő szövétnek
S jobban hevite, mint a nap maga;
Ki míg zilált hajával a viharban
Állott, magára hagyva nemzeted:
- Mint vészharangot észbontó zsvajban, -
Véres kezekkel lantod pengeted.

Vagy tán neved varázsiról beszéljen
Lantom egetostromló óriás?
Kinek szavad a büszke nép szívében
Zúgó folyamnál mélyebb medret ás;
És síkra száll a hon örege, ifja,
Ha még egyszer üzensz, hogy menni kell,
S a hont szeretni agg szülő tanítja
Fiát, midőn mellette vérzik el.

S van-e elég virága száz tavasznak,
Babért köríteni homloktok köré
Ti névtelen félistenek? S panasznak
Kel-e szava, mert dúsan öntöze
Sziv-véretek e földet, hogy segítsen,
Nagygyá növelni hős erényeket?
Ily hősöket oly népnek ad csak Isten,
A kit nagyon véghetetlenül szeret!

Nagy nap, teremtés napja vagy minékünk
S az is maradsz Márczius Idusa:
Halottiból tőled számítja népünk
Feltámadását! És a bős tusa,
Mi felzúgott a béke alkotását
Vérrel keresztelő harctéteken:
Örök dicsőségben ritkítja mását
S el nem felejtí a történelem!

Ne félj hazám! míg hőseidnek sírján
Emlékezet világát égeted!
Véres napunk enyésző estipirján
Egy szebb jövő reménye integet.
Ha jönne vész s a végítélet átka
Süvöltne át a hon határain:
A néma sír lakóit elbocsátja
S ott lesznek ők a jognak harczain!
És újra él Kossuth s Petőfi lelke,
Mert *eszme* már s nem név e szó nekünk;
S a gondolat szabad röptének kelte,
Tettekre hívó lelki ünnepünk.
S sajgó szivünk a mult idők sebére
Habár felejtésből fátyolt takar:
De esküszünk nagy őseink nevére:
Hogy e földön nem lesz rab a magyar!
És szent marad s örökre áldva tőlünk,
Ti hős apák, dicső emléketek,
S a küzdelem során, ha majd kidőlünk,
Uj sarjakat hajt drága véretek;
S a meddig egy magyar lesz a világon,
Büszkén tekint ti rátok vissza majd,
Ha, a miért vérzettetek csatákon:
Világszabadság! törzsököd kihajt!

ISASZEGEN.

Itt, ezen a tájon hulltatok el hősök
S porladoztok néma, síri éjszakában.
Ezen völgyek, halmok, régi ismerősök
S nemes büszkeségink ez édes hazában.
Minden bokor, fű, fa egy-egy fejfa nekünk,
Melyre halhatatlan nevetek van írva,
S szentelt sírothoz kegyelettel lépünk,
Nem a fájdalom, de öröm könnyét sírva.
Mert feltámadásról susog itt a szellő
S örök dicsőségről zeng dalos madárka;
Koszorút hord rátok sárga ősz, ha eljő
S zsendülő tavasz, ha kellemét kitárta.
S az a kis patak, mely véretekől áradt,
Zsongó habjaival nevetek susogja
S egyszerű sírhanthak füve, ha kiszáradt:
Millió szívek hű áldása bevonja.

A magyar szabadság dicső templomának
Veték meg e tájon egyik alapkövét;
S kik áldozni, szentelt küszöbéhez járnak:
Oltárrá tevék e hősök temetőjét.
S egy szent fogadásra nyílt itt meg ajkunk,
S millió ajk zengi vissza e hazában:
„Úgy lássék meg Isten áldása is rajtunk,
A mily híven járunk őseink nyomában!”

Langy tavaszi szellő! Lengj e tájon végig!
Névtelen hősöknek vidd emlékét széjjel!
Halhatatlan hírok szálljon fel az égig,
Harczi riadóként versengve a széllel!
Dalnok énekelje Isaszeg regéjét,
Édes anya szőjje altató dalába!
Régi dicsőségünk szórja belé fényét,
A hazáért vérzett hamvadók porába!

VISSZHANG.

(Ad notam: »A Grand Cafében«. Szabolcskától.)

Nem a Grand Cafében fáj nekem a nóta,
Melyet muzsikálnak öreg este óta
S fényes úri népség ügyet se vet rája;
Csak a költő lelke bontja ki a szárnyát
S odavarázsol egy düledező csárdát,
Délibábban rengő, honi pusztaságra.

Ismerek én ennél bánatosabb képet;
Szőke Duna partján nyalka, vitéz népet,
Fehér asztal mellett, úri fogadóban;
Fényes, arany sujtás ragyog a mentéken,
S kettős, hármass csillag, akárcsak az égen
S duskálnak az édes, hazaadta jóban.

A csákójuk ormán büszke czímer fénylik,
Vérvörös mezőben négy folyam fut végig
S hármass halom ormán kettős kereszt látszik;
De a mit beszélnek, jó, ha maguk értik,
Túl a Lajtán jobban örülnének nékik!
Vagy csak az én fülem hallása hibázik?

Ki tanítá őket e zagyva beszédre,
Melytől anyjuk arcza szégyenpirban égne
S őseik sírjukban megfordulnak rája?
Keresem a nyitját...! Tán biz a vitézség,
Jár ezzel a nyelvvel? Vagy szolgálai hűség,
Melyet megkíván a magyarok királya?

Jobb a Grand Cafében, költő barát hidd el,
Hallgatni a nótát s lelki szemeiddel
Magad előtt látni a delelő ménest;

Mint eljárni itthon, úri fogadóba,
Nyalka vitézekkel elegyedni szóba,
Kik szégyenlik nyelvük, az anyait, édest!

PETŐFI HALÁLÁRA.

Csak egy emberrel lett kevesebb a földön;
S csak egy csillaggal lett kevesebb az égen;
De az az egy ember, de az az egy csillag
Milliókkal ért fel a nagy mindenségben!
A világteremtő legszebb gondolatját
Hozta az a fényes csillag le az égből,
Hogy legyen a szegény földi halandónak
Sejtelve a csodás égi fényességről.

Mikor földre szállott, századok borúja
Nehezült a földre, mint a poklok átka;
Éltető szabadság egéből kitiltott,
Büszke nemzet kínzó rabbilincset rázta.
S mint puszták királya, mikor ketreczének
Vérző szájjal tépi rozsdavevett zárát:
Ugy szaggatta ő is a zsarnoki békót,
Harsogtatva a vész harci trombitáját.

Lantja, mikor zendült, társává szegődött
Tomboló vihar, mely villámaint szórja;
Testvérek valának s tudta, hogy a mit zúg:
Utolsó ítélet harci riadója!
S csaták fergetegjén, mikor kardja villant,
Remegve futott a halál is előle
S a mikor bevárta: volt a szent szabadság
Égi szülöttének vérkeresztelője.

S síró panasz álmát, hogy ne háborítsa:
Áldott anyaföldünk eltitkolta sírját;
Hogy, a kiknek vérén szabadságot szerzett
Nevét szívökbe s ne sírkövére írják!
Lelke pedig elszállt felhők morájába,
Viharokban zengő villámok tüzébe,
Hogy ha megint békót hordana e nemzet:
A mennydörgés hangján zúgjon a fülébe!

Csak egy emberrel lett kevesebb a földön!
Csak egy csillaggal lett kevesebb az égen;
De mikor lehullott az a fényes csillag:
Nap világa gyúlt ki egy nemzet szívében.
S tele szórja fénynyel századoknak éjét
S te rád emlékeztet mindenik sugára,
Ki a szolgaság vak éjszakáján lettél,
A *világszabadság* első katonája!

**ERZSÉBET KIRÁLYNÉ EMLÉKEZETE.
(1898.)**

Regét beszelek, bánatos regét,
Figyeljetek! S mi benne bús való:
Őrizze meg híven emléketek,
Bármily sötét és szivetszagató!
S míg őszi szél tarolja berkeink,
S fakó köd ül bérc, rónaság felett:
Hirdesse szánk, hogy nincs enyészet ott,
A hó! virraszt áldó emlékezet!

* * *

Leszállt egy csillag fényes menny honából.
Legszebbik angyalát küldé az ég.
Hogy harmatgyöngyből s égő napsugárból,
Felhők borúja s szellők sóhajából,
Nyomán öröm virág fakadna még
A földtekén!... S hol szárnya megsuhan:
Örök tavasz mosolyg im boldogan!

Erdők homálya, bérczek orma néki
Teremtetésük titkáról beszélt.
S míg völgy ölén elandalodva nézi,
Kristály patak tükrét hogyan igézi
A partvirág: nem bánja, hogy cserélt.
S körötte míg öröm virága kel:
A föld ölén fényes egekre lel!

Megleste rejtekét dalos madárnak
S örült, midőn azt látta, hogy szeret.
Szűzi keblén bércek örök havának,
Hol jégfolyók utat sziklákba vágnak:
Csodálta Isten, bölcseségedet!
Ki még ragyogsz, mint égő napsugár,
Hol már a sejtelem habozva jár!

Majd végtelenbe néz nyitott szemével,
Hol szellemünk határa véget ér.
S hol már hitünk világa sem vezérel,
S az értelem remegve néze széjjel:
Nagy lelke még megbízható vezér!
S a nagy talány előtte oldva már,
Míg szenvedők könnyét törölni jár.

Aztán leszállt az emberek körébe,
Hol bú, nyomor, kétség ütött tanyát.
Horgonyt bocsát a kínok özönébe,
S örömkönyű csillan derűs szemébe,
Míg oszlatá halandók bánatát.
S a merre járt, áldás fakadt nyomán,
S remélt a szív borongó alkonyán.

* * *

Ilyen volt e csillag, ki mikor leszállott:
Ezeréves nemzet hona lángban állott;
Örök éjszakának borult rá az árnya,
Suhogott felette az enyészet szárnya,
S sivatag pusztának tévedező népe,
Elmerülni készült kínok özönébe.

Millióknak sorsát ki kezében tartja,
Érzi, hogy a szive nehezebb mind kardja!...
Leteszi kezéből..... Béke olajága
Fakad ama csillag léptei nyomába....
Szerető szívére oda tűzi társul....
Mit szóljak e bűvös hajnalhasadásról?!

Elszorítja szívét néma szenvedésünk....
Édes anyánk nyelvén kérdi: „Mi fáj nekünk?”
S titkon omló könnyek patakja kiszárad,
Börtönök éjébe mennyei fény árad....
Hontalan bolyongó hősök visszatérnek,
Örülve a régi tűzhely melegének.

S mibe le van írva ezer évünk gyásza,
Könyet csal szemébe végig lapozása;
S a mi szabadságunk erős várát védi:
Vérünk hullatása szent áldozat néki.
S azt, ki békepartra bölcsen átvezérel:
Együtt siratja meg árva nemzetével!

S századok ködébe hogy világot gyújtson,
Visszavonás átka, hogy többé ne sujtson:
Félreismert népnek odaáll pártjára,
S szebben ragyog köztünk fényes koronája;
Érzi, hogy legjobban meg van az itt védve,
Kit e nép beírt a szíve közepébe...!!

S kit anyai keblén nevelgetett nekünk:
Honunk szemefénye, büszke reménységünk!
Azt szívta magába az anyai tejjel,
Hogy a ki e népet koronázott fejjel
Megnyeri magának: kösziklára épít,
S nem dönti vihar se le királyi székét!

De mikor elhervadt virága a fának:
Elborult a szíve az édes anyának!...
S mint egy lenge árnyék, fekete ruhába',
Kínos szenvedések Golgotáján jára.
S bár sebére gyógyírt nem nyújt bérce, se róna:
Szenvedők könnyét mind letörülte vó'na! -

* * *

Felhő tolúl,
Csillag borúl...

Virrasztjuk át
Az éjszakát!
Tengernyi baj.
Se könny, se jaj,
Mi oltaná,
Gyógyítaná
Fájó sebünk.
Nagy Istenünk
Mért vetted el?
Ki esdekel
Honunkra már.
Ha zúg az ár,
Mely eltemet
Egy nemzetet,
Kegyelmet? És
A szenvedés
Sebére majd
Ki tölt olajt?
S a könnyeket,
Ha ellepett
A fájdalom,
Mint sírhalom:
Ki törli le?
Kinek szeme
Oszlatja szét
A bú ködét?
Mely homlokán
- Mint bérc fokán
Fakó köd, ül
S ki nem derül -
Annak, ki ránk
S édes hazánk
Határira,
Ha vész nyila
Süvöltve jó,
Védelmező
Gondot visel?
Ki úzi el,
Kétség ha nyom,
Az irgalom
Malasztjaként
A még imént
Örömtelen
Sivár jelen
Rémképeit?!
S reményeit
Ki hozza meg
A nagy beteg
Sziveknek? Óh
Mindenható!!

* * *

Nincs már nekünk, Nagy Asszonyunk
A gyász borúja szállt le ránk;
Szívszagató búbánatunk,
Nem űzi el esdő imánk.
Legszebb csillag volt egünkön,
A ki örök éjbe szállott,
Gyászba borult nemzetünkön
A ki minden sebet látott!

Ki leszálla trónusáról
Tövis koronás fejével,
S szeretete sugarából
Hinte áldást teli kézzel,
S maga, gyógyíthatlan sebbel,
Mint az árnyék míg bolyongott:
Vállain nehéz kereszttel,
Milliókra viselt gondot!

Jégborított óriások!
Eget vivó sziklabércek!
Ezt a fényes napvilágot
Mért jobban nem őrizétek?!
Mért a csúszó földi féreg,
- Kárhozat sötét szülötte -
Nagy szívét nem érthet meg,
Hogy gyilokja átütötte??!

Száradjon el minden fátok,
Rideg sziklaóriások!
Tengerszemeitek habja
Ágyát soha el ne hagyja,
Hogy ne zúgna örök átkot,
Rá, ki szégyent hozott rátok!

* * *

Egy bús regét susog az őszi szél,
Tarlott mezők felett míg elsóhajt.
Kétségbe'sés borúja kél nyomán,
Millió ajak búsan kiáltva: jajt.
Bíborszegélyű, büszke trónusán,
Egy ősz király zokog keservesen,
S bár milliók szíve dobog felé:
Oly árva, mint ő: nincsen senkisé!

Mögötte, mint sötétlő rengeteg,
A múlt idők borús emléke áll;
Titkos jövő ködös homályiban
Reményt, az agg lélek hogyan talál?
Kikért hevült s kik érte égtének,
Egy szebb világba költözének el,

S ha megszakadt az éltető gyökér:
A vén fa új tavaszt nem esdekel!

Dalos madár, bár ég felé repül,
S övé a föld, a bérc, liget, mező,
Hol kedvesit takarja lombos ág:
Fészkére megpihenni visszajő!
Hányd szét a fészket.... bár övé a föld,
S az ég felé még nyitva áll a tér:
Csak ott sikong a bús romok körül
S boldog, ha majd ő is nyugodni tér!

Óh bár regét beszéltem volna el!
S ne lenne oly örömtelen való!
De Gileádnak nincsen balzsama,
Melylyel sebünk még meggyógyítható!
Letünt hazám legfénylőbb csillagod,
S ki tudja felderül-e még eged?
Az én szemem bús éjszakába lát...
Nem lesz, hazám, több ily Erzsébeted!!!

* * *

Irgalomnak Atyja! Tekints a királyra,
Mikor gyászba borult fényes koronája!
Töltsd ki lelked raja!
Hogy a mit reá mért örök bölcseséged:
Szenvedés! közt is megismerjen téged
S a helyét megállja!

A ki oldalánál mint Őrangyal állott,
S a kiért oly szépnek látta e világot,
Ha elvette tőle:
Kik megosztják véle szenvedése terhét,
Népe a miért esd: vigasztalás lelkét
Küldd a szenvedőre!

A ki trónusodnál imádkozik érte,
S mit e földön nem lelt: egedben elérte...
Hallgasd meg imáját!
Hogy legyen e népnek gondviselő atyja
S paizsukat, hogy ha csapás látogatja,
Benne megtalálják!

Szenvedések árja ne sodorja őt el!
Se ne szálljon perbe isteni erőddel,
Bármit is mérsz raja!
Kételyek borúját tartsd szívetől távol,
Csillapítsa búját, hogy Ővéle gyászol:
Magyarok hazája!!

PETŐFIHEZ.

Kibontja lelkem szárnyait
S téged keresve száll tova,
Te bűvös szellemóriás,
Kinél nagyobb nem volt soha.
Ki, mint csodás Memnon szobor
Állsz az idők végtelenén,
És szellemajkad szólni kezd,
Napunk ha kél s nyugvóra mén.

S lelkem, a míg sasszárnyakon
Száll bércek s rónaság felett:
Ezer alakban fest elém
Bübájos, játszi képzelet.
Szellő sóhaj... villamos ég,
Vadul morajló fergeteg...
A pusztán rengő délibáb,
Elém varázsol tégedet!

Az alkony árnya szétterül,
S a rónatájra éj borul,
S mint földre szállott csillagok:
Pásztortüzek világa gyúl;
Méla kolomp zenéje kél
Nádból fonott cserény alól
S a pásztorsip keserviben
Borús lelked siráma szól.

Bércz oldalán kristály patak,
Mint kárhozott lélek jajong;
Viharczibálta üstökét
Az erdő rázza, s fenn csapong
A bércki sas... vijjogva száll,
Dúlt fészkiről az éj madár;
Földrengető dörgés között
Tüzes lelked haragja jár.

Milljók kezén bilincs csörög,
Zsarnok szeszély kaczagva dúl,
Az ősi ház tüzet fogott,
Testvéri harcz tombol, vadul,
S a nyitva álló sír körül
Milljók zokognak részvevőn...
Lelked suhintja szárnyait,
Átkot kiált, menydörgve jön.

S csaták tűzén halál üvölt,
Véráztatott földet tapos
Vad, harcki mén; nincs már haza,
Földönfutó az ős lakos...!
S a nemzetirtó vérözön
Közt, végítélet kúrtszava:

Lelked viharja zug, süvölt:
„*Mi vesszünk el ne a haza!*”

Mély csendre vált a harci zaj.
Megannyi sir minden halom.
A névtelen hősök felett
Virraszt az élő fájdalom.
Minden tavasz virágfüzért
Fakaszt a néma hantokon.
S tőled tanult mély honfi bú
Oltárt emel nyugvó poron.

„S a korcs utód, ha kéjbe fül,
Mig napja felhőtlen ragyog,
Mint síró álmából kiver
Lélek kiált: „Feltámadok!
Elosztva él minden porom
E szent haza göröngyiben,
S láthatlanul munkált, terem
S míg áll e hon: sohasem pihen.”

„S az istenadta nép, a míg
Izzadva küzd, fárad, remél,
Őrizve ősi birtokát,
Lantom szavára harczra kél;
S belőle, mint termő talaj
Rögéből új élet fakad,
S a vén idő hullámai sem
Mossák el e védő falat!”

„Ott égek én, a napsugár
Csókolta rónatájakon
S mint fészket védő bérzi sas,
Őrt állok hármaz bérzfokon!
Fényem, nevem örökön él
S régóta egy szent eszme lett;
S minden magyar szívében él,
Mint lángoló honszeretet!

Kibontja lelkem szárnyait,
S szédülve nézek fel reád,
Te bűvös szellemóriás,
Ki oly nagygyá tevéd hazád.
S dicső neved hírét, amíg
Visszhangozzák a századok:
A sorsot áldom, hogy veled
Egy nép s haza fia vagyok!

NE VÁRJON TŐLEM...!

Ne várjon tőlem senki dalt,
Mely fenn csapong, mint bércei sas!
Költő, korának gyermeke
S némán borong, míg tesped az.

Korunk pedig álmos, beteg,
S mély álma tart nagyon soká;
A múltat meg nem érti, mely
Villámait csattogtatá!

Eszmék után hiába törsz.
Bilincsbe ver a földi rög.
Felhős ugyan egünk, vihar
Még nem csattog, csupán dörög.

S mint a nehéz beteg, zihál
Fel-felhörög a nagy tömeg
S a készülő vihar zaját
Ma, még sehogy sem érti meg.

Pedig közelg, gyors szárnyakon
A nagy, dicső feltámadás,
Tartós derűt ígérve, mint
Nyár esti száraz villanás.

S köszönti a kelő napot,
Egy-két madár is dalra kél;
S a vén idő fáján kihajt
Dalukra egy-két új levél.

Szelíd a dal, korára vall,
Erőtelen költők dala;
Olyan, minővel kisdédét
Altatja a szelíd anyja.

Még várok én... De jó a kor,
Hogy szólni s tenni kell nekem
Addig rajtad, kopott világ,
Saskarmaim hegyezgetem!

ZÁGRÁBBAN.

A szégyen érczbe öntve áll
Testvéri város téreden.
S míg nézem a délczeg lovast
Szégyenlem édes nemzetem.

Csatára hív a gőgös arcz,
Karddal jelölve az utat;
S kinek keblén nagygyá növe:
Honom szíve felé mutat.

Jól értelek, daljás vitéz
S Pákozdd felé száll lelkem el,
Hol, egy kicsiny halom felett,
Rólad beszél győzelmi jel.

Időviselt kő oszlopán
Kevés szavakkal ennyi áll:
„Jelasics, itt, gyáván futott,
Édes honunkért a halál.”

A szégyen mégis elpirít
S e nép jelenjét látva fáj,
Hogy itt nem a haza közös,
Hanem csak a magyar király.

AZ ARADI GOLGOTÁN.

Ide minden lombját sárguló erdőknek!
Szedjünk össze minden virágot a réten,
S félszázados álmát annyi dicső hősnek,
Jertek ide, jertek! Ünnepeljünk szépen!
Dobbanjon a föld meg, hol tetemök hamvad,
S keljenek ki büszkén sírjaik öléből!
Mártirkoszorújok hagy ereszszen sarjat,
Hű emlékezetünk sugárözönétől!

Könyű se fakadjon senkinek szemében,
Régen nincs lakója e nagy temetőnek!
Titokban siratott hantok éjjelében
Égő honszerelem virágai nőnek.
S az a tizenhárom, kire itt lesújtott
Fékevesztett önkény, boszuló haragja,
- Mint mikor a harcok viharja lezúgott: -
Maradjon e nemzet bús lélekharangja!

De csak akkor szóljon, ha majd üt az óra
S nemzeteket irtó végítélet készül;
Mikor az utolsó nagy találkozóra,
Kikelnek a holtak sírjuk üregébül!
Addig pedig csengjen, mint imárahívó
Pusztai harangszó, hirük-nevük nekünk,
S nemzetünk nagy lelke, ez az igaz bíró,
Poraikból várja ujjászületésünk!

Mert e nemzet lelke vértanuk porából
Szívja a szabadság éltető varázsát;
S megtisztulva ezer évnek viharától:
Járja a megváltás dicső Golgotáját.
S büntelen elvérzett hősei sirjára,
Mikor a felejtés fátyolát leejtje:

Szebb jövők reményét hagyva e hazára,
Megbocsátott bár, de gyászát nem felejté!

Átokverte nemzet, mely feledve multját:
Vértanui sírját koszorútlan hagyja!
Melyek éjjeléből, viharok ha sujtják:
Halhatatlanságnak ragyog rá a napja.
Örökélet, népem, a te osztályrészed,
Ki a tizenhármát szentekké avattad,
E szent haza földjét megvédi ők néked,
Még ha földindulás rázza is alattad!

Porladozó hősök! Csillagok az éjben!
Szent Golgotákhoz imádkozni járunk!
Ezredekre szálló, büszke örökségben,
Nincs a földön nemzet, gazdagabb minálunk,
Bánatunknak könnye, néma sirotokra,
Honszerelmet keltő hálakönnyé válik;
S szent örökségtekhez, hült poraitokra,
Esküszünk, hogy: hivek leszünk mind halálig!

A BÚROKHOZ. (1900.)

Ti vagytok a napja sötét Afrikának,
Véreteket ontó búr szabadsághősök!
Századok viharja kiktől elszakasztott:
Ősapáitok is régi ismerősök.
Azok észak, míg ti távol déli tájnak
Vagytok szabadságért lángoló vitézi,
S a hanyatló század kalmárelkű népe
Halálmegvetések ámulattal nézi.

Őseitek egykor zúgó tengereknek
S spanyol zsarnokoknak készítették gátat;
Az, hiába tombolt; ezeknek nyakukba
Kerítették ők a becstelen igákat.
S a világteremtő, nagyranövő magként
Odafütt titeket az idők szelével,
Hol a telhetetlen kincssóvár Molochnak
Rabbilincseit kell szaggatnotok széjjel.

S míg hazátok védve, véretek ontjátok,
Gyilkos golyóitok Isten irányítja
S általatok, a sok szolgalelkű népnek
A honszerelem szent ígéit tanítja;
Kik hidegen nézik a kis Dávid harczát,
- Mintha szini játék lenne bösz tusátok! -
S csak a hunyó század vérbefúló napja
Tekint glóriával ma még vissza rátok!

Mert, hogy is lehetne százados időnek
S satnyává lett kornak, szebb, dicsőbb halála,
Mintha a szabadság hőseinek vére
Hull a végtelenbe merülő sírjára?
S hogy ha van igazság földön és az égben:
Búr szabadsághősök, győznetek kell néktek;
Az emberi szent jog szégyene a békó,
Mit a honszerelem nevében ti téptek!

S minden talpalatnyi föld, amelyre hősi
Véretek kiömlik, termékenynyé válik
S az ágyúdörej, mint szentegyházba hívó
Harangszó hat fel az ég boltozatáig!
S akinek hazáján tomboló vihként
Végigzúgott egykor végítélet átka:
Még bukásotokban is a szent szabadság
S örök dicsőségtek fényes napját látja!

Szent a zászló, melyért véretek ontjátok!
Míg egy búr marad, csak ezt lobogtassátok!
Szíveink, míg nemes örömtől dobognak:
Néma imádattal tekintünk reátok;
S ha magyar nem volnék, búr szeretnék lenni,
- Nincsen ilyen két nép széles e világon -
S mikor a szabadság búcsút vesz a földtől:
Mi leszünk utolsó katonái, látom!

SÖTÉT AFRIKÁBAN... **(1900.)**

Sötét Afrikában láng csapkod az égig,
Tüzes sziporkái gyujtogatva szállnak.
Szabadság fiai hazájukat védik
S dús aratása van köztük a halálnak.
A vén Európa izgatottan várja:
Mikor hull ki a kard hős búrok kezéből;
De a kitől ered az idő nagy árja:
Gondot visel Isten reájok az égből.

Rég letűnt csudáknak új világa támad
S betölti a földet híre e nemzetnek,
Vérével írja meg szégyened új század
S legdicsőbb lapját a világtörténetnek,
Mert ilyen csatákat Platáa s Maráthon
Győzelmei óta a világ nem látott;
Rabbilincset tépő, népirtó csatákon
Alázva meg Dávid a nagy Goliátot.

Ki bitor kezekkel s népjogot tiporva,
Felvilágosodás, szent nevedben gyilkol
S míg a népszabadság várát dönti porba:
Még elismerést vár néma ajkainkról!
S szolgalelkű, zsoldért harczoló hadával
Rettegett nevének gyalázatát félve,
S szembeszállva Isten s népek haragjával
Ijedten veri a vészharangot félre.

S a lenézett búrok istenfélő népe
- Mely mint üldözött vad bujdokolt előle -
Házi tűzhelyének istene nevébe',
Létjogát dicsően védi meg ma tőle.
Mert hiába hint port a világ szemébe
Az a büszke nép, hogy szégyenét takarja:
A hová idáig fegyvere elére,
Nem jó szándék vitte, csak erősebb karja!

Földönfutóvá ez tette a búr népet,
- Melynek egyebe sincs mint szülőhazája! -
S nemzetek nyakára ez csak azért lépett,
Hogy gyémántja legyen több, mint hajaszála.
Mert nem igaz nagyság, mely haszonra számít
S rejtegetett érdek vádját le nem mossa,
S az emberi sorson nem javít, csak ámít,
Ki a népszabadság sarját eltapossa!

Sötét Afrikában láng csapkod az égig,
Tüzes sziporkái idáig elszállnak...
A vén Európa hatalmasi nézik
S összedugott kézzel tanakodva várnak.
Kiki saját házát félti a szikrától,
Nézve, hogyan készül a szabadság sírja,
Melyért a dicső búr - nem félve haláltól! -
Elvéرزik, hogy nevét csillagokba írja!

ARADON. (Október 6.)

Őszi napfény ragyog s mégis
Olyan nékem ez a tájék,
Mintha holtak árnya között,
Egy nagy temetőben járnék.

S be szomorú temető ez!
Bitókból van keresztfája.
Egy haldokló nemzet lelkét
Feszítették egykor rája.

Meggyalázták, megtaposták,
Míg atyái jogát védte;
Árúlónak bélyegezték,
Rabbilincset mikor tépte.

S a mikor a végét járta,
- Mint a gonosztévőt szokták!
Becsülete köntöséből
Hóhérokkal kifosztatták.

Óh! mert az a tizenhárom,
A ki innen szállt az égbe:
A nemzeti becsületnek
Tiszta lobogóját védte!

S kiesvén a kard kezéből,
- Örök szégyen, a ki tette
Büszke győző, törvénytörőket
Pribékekkel ült felette!

Egy fél század sírba szállott;
Hála őrzi hősök álmát;
Véráztatott hon határin,
Béke bontogatja szárnyát.

S az a nemzet a mely eddig
Testvér-jobbát sohse látott:
Eltaposó ellenének
Nagylelkűen megbocsátott.

Megbocsátott!... Ámde hősi
Vértanuit nem felejt;
Sírja, mindnek egy-egy oltár,
Melyre hálakönnnyét ejti.

És tanulni honszerelmet,
El-eljár e Golgotára,
S azokból a bitókból lett,
Meváltása keresztfája.

Járjatok el imádkozni
Az aradi gyászmezőre!
- Vértanuink lelke jár itt -
S bízzatok egy jobb jövőbe!

A TISZA FORRÁSÁNÁL.

Hol föld anyánk ős méhiből kitörsz:
Álltam fejednél nagy, magyar folyó.
Felhőkbe nyúló bérczek kebliből,
Fakasztja hús vized az Alkotó.
Kristály habod lágyan zsongó vizét
Merengve nézi tétova szemem.

S ajkamra jó, mint jóleső sóhaj:
Mily tiszta vagy, én édes Istenem!

Sziklákon át rohansz, völgyön, hegyen;
S rónák ölén, hol Árpád küzde rég,
S mosolygva nézi benned csillagát,
Fényes napját a megmérhetlen ég.
Dús partidon egy nemzet szíve ver
S az ősi nyelv szaván búsong a dal;
S féket veszítve, gátat hogy ha törsz:
Haragvó lelke küzd borúival.

Ott halsz meg is, hol sírunk domborul.
E hon, közös bölcsőd, sírod, velünk;
Dús rónaság ezüst szalagjaként
Jó kedviben fakaszta Istenünk.
S hús habjaid varázsa úgy leköt,
Szomjuhozó ajk hogyha ízlelé,
Hogy a ki tőled elszakadni vágy:
Talán a szíve megszakad belé?

Buzogj, csevegj Tiszánk élő feje!
Kristály vized arról beszél nekünk,
Hogy mig honunk szerelme tiszta, szent:
A félvilág se győzhet ellenünk.
S mig partidon Árpád emléke él
S édes anyánk nyelvén búsong a dal,
Mig egy magyar szív dobban e helyen:
Áldást a honra kér imáival!

ROMOK FELETT.

BÁLVÁNYOSVÁR.

Itt égeté Hadúr oltárain,
Pogány Upor az áldozat tűzét;
S mint sas, ha fészke megbolygattatik:
Védelve az ősapák hitét.
Mint száműzött király, sötéten áll,
Sasfészke romja, még a bérce fokán...
A végtelenbe bámuló felett
Felhő borong... Upor vad lelke tán?

SZÁDVÁR.

Itt élt Bebek, rég eltűnt századok
Komor vitéze, büszke kényura.
Felhő övezte saslakát, ma fű
S bozót takarja. S hol a lég ura,

A bércei sas vijjogva röppen át:
Repkény borítja vára romfalát.
Mint óriás, ki elbukott tusán,
S dermedt tagokkal hosszan elterül
S felhőtakart, vad bérctetőt keres
Utóda ki temetkezőhelyül
S ott porladoz a büszke óriás,
Hídeg felejtés szállva meg porát:
Úgy áll e rom s felhő sem ejt könnyűt
Reá, ha száll a tiszta légen át.

SALGO.

Régmúlt idők sötét emlékeként
Borong a bérctetőn az ősi vár;
Omló falát repkény karolja át
S felette vércse had, sikongva jár.
Hunnyázkodón bámulnak fel reá
Szomszéd hegyek ködülte csúcsai,
Mint szolganép, mely térdet hajt, a míg
Hallgatja kényura parancsait.
A sziklavár gyomverte udvarán,
Míg elmerengve századok nyomát
Vizsgálgom, hallok robogni az
Egymásra tört Kompolthyak hadát.
A hű Perenna tiszta lelkinék
Hűs szél sohajtja tépő bánatát,
Míg vad tusában elbukik Gedő,
Szívét, zsványok gyilka járva át.
Véres alakjuk, míg reám vigyorg,
Lélekzetem eláll, keblem szorúl
S lelkem a dalnok által énekelt,
E zord idők regéjén elborúl.
S a pusztaságot jelző rom falán
Míg hordozom könnyáztatott szemem:
A támadó vihar regélni kezd
Rólad, szabadság dalnoka, nekem.

BORSI.

Hol Bodrogunk sátor hegyek ölén
Susogva lejt tova: dús-rónatáj
Ringatta bölcsőd, száműzött vezér,
Te koronára nem vágyó király.
De, hol kigyúlt nagy lelked isteni
Szikrája, melytől honszerelmi láng
Lobbant a honfi szív oltárain:
Mogorva rommá válva néz ma ránk.
Hol földre szállt a rabbilincs törő,

Zsarnokverő szabadság angyala,
Hogy hű szivedbe oltsa szent hevét:
Szülő lakodnak pusztá már fala.
A régi, fényben úszó csarnokok
Tündér világa múlt ködébe szállt
S a monda sem virraszt a hely felett,
Álomba ringató bölcsőd hol állt.
Jászlok körül, jámbor tulok sereg
Kérődzik ott, hol bölcsőd renge tán?
S bútól sajog, míg elmereng szívünk
Sívár jelen sötét borúlatán.
Csupán a kert cser óriásai
Virrasztanak a századok felett,
- A pusztulás élő fejfáiként! -
Jelezve hős, hajthatlan lelkedet.
S kék Bosporusnak zúgó partiról
Jő néha vándor felleg és megáll
Az omlatag falak felett s tüzes
Villámaid lesújtva: visszaszáll.
Lelked zajong talán borús ölen,
A fájdalom gyilokja járva át?
Mert itt; - a mért te hontalan levél:
Ma sem talál szabad népet s hazát!

VÖRÖSMARTY. **(Születése százados fordulójára.)**

Százados éjbe borult a te lelked gyermeki álma,
Porladozó tetemed rég fedi az anyaföld.
Századokat temető feledés, kiterítve homályát,
Sok koronát viselő névre borítja ködét.
Ám a te lelked, erős szárnyát ha suhintva, kitárul:
Megremeg a honi föld s pattan a sírlaki zár.
Ezredes álmom ölen nyugovó daliák, csatazajjal,
Mint robogó zivatar, szállnak az égi uton.
Ámul a törpe utód, aki látja bajnoki lényök
S hontszerező diadal fénye ragyog le reá.
Mig jelenének, alélt szívvel csügg mostoha sorsán:
Lelkesedésre, a múlt nagy temetőjibe jár.
Régi dicsőségén, ha borongva, keble viharzik.
Isteni szózatodon bajnoki tette hevül.
S ősei porló csontja fölé mig könnyeit ontja:
Lelke, jövője derűs végtelenébe merül.
Honszerelem lobogó tüze edzi izma aczélát
S felragyogó szemivel bízva tekint te reád.
Aján, édesen ömlő dalt, mig szellemed ápol:
Tettrehívó riadal őrzi a hon örökét.
S zúghat a vész, a hazának egét befedezve borúval
Keble eléje feszül, mint sebes árnak a szirt.

Míg magyar él s az anyák ajakán édes honi szó zeng:
Isteni fény övezi, dícskoszorús fejedet.
S ezredek eltűnhetnek a végzet végtelen árján:
Szellemed égi tüzet, nincs, mi kioltsa, vihar.
Mennydörgő robaját a nagy ősök harczy hevének
Visszhangozva dalod: dobban a honfi kebel.
S Kárpát bérceitől a morajló tenger ölég,
Isteni dalnok, e hon hű fia tégedet áld!
S *szózatod* égi erővel a mig belezúg a szívébe:
Szent marad a te neved s véle enyészik e hon!

ÁLOM.

HOLDSUGÁROS NYÁRI ÉJEN...

Holdsugáros nyári éjen,
Halk moraj kél hús tavon;
Lenge szellő, lágy hullámon
Elringatja csolnakom.

Álmodozva, ajk az ajkon,
Lányka itt vagy keblemen;
Ég fölöttünk, ég alattunk,
Fényben úszó végtelen.

S mind ez a nagy végtelenség
Semmiséggé törpül el,
Ahhoz képest a mit vélem
Te, e perczen érezel!

HA...!

Ha az égen minden csillag
Egy-egy fényes nappá válnék:
Sötét szemed csillagától,
Értök, lányka, meg nem válnék!

Ha az Isten nékem adná
A mennyei üdvösséget
S minden angyal földre szállna:
Nem adnálak értök téged!

Ha a földön minden patak
Minden tenger mézzel folyna:
Nem cserélném értök el, ha
Édes ajkad megcsókolna!

S ha nélküled kéne élnem
Az öröklét édenében:
Od'adnám egy perczért, véled
A kárhozat éjjelében.

HÁNY MILLIÓ CSILLAG...?

Hány millió csillag ragyog
Fenn az égen, búsan, árván?
A végtelen mindenségben
Párját soha nem találván:

S lenn a földön, mennyi hű szív
Dobog, érez s mégis árva?
Pedig, ha párjára lelne:
A menny legott földre szállna!

VÁGYÓDÁS.

Rabbilincs kell nékem,
Hogy legyen mit tépnem.
Ez a szörnyű nagy szabadság
Veszedelmem nékem!

Aranyszabadságból
Rabbilincsbe vágyom;
Mert úgy érzem, ez az élet
Nem az én világom.

Oly bilincsbe vágyom,
Mibe, ha te vágynál:
Többet érne néked s nékem
Az egész világnál!

SZELLŐ POSTA.

Balzsamajkú, esti szellő
Jár az erdők, lombok árnyán,
Ismerősi ablakánál
Egy-két szóra meg-megállván.
Búsan bűgő gerliczének
Megsúgja, hogy sohse várja,
Hűtlenné vált, elfeledte
S vissza sem jó többé párja.
Csonkatollas fülmilécské
Fészke mellett elsuhanva,
Sírva mondja: „jó anyátok,
Haza többet ne várjatok,
Sas fogá el, meg van halva!”
S hol nádas súgva, bűgva
Érkezésén összerezzen
S csobbanásán a haboknak
Szárnyasoknak népe rebben:
Vízi liljomhoz tekint be
S inti: tarka pillangóját,
Ne sirassa, csalfa lévén:
Rét virági sorra szólják!
Esti csillag gyúl az égen,
Néma lesz a föld határa:

Kifáradtan elpihen a
Csacska szellő lenge szárnya;
S patak partján, hol a pásztor
Bánata sír furulyából:
Szomorú fűz lombja között
Álmodik, hű kedveséről,
A ragyogó napsugárról.

Lelkem is száll, mint a szellő.
Szeretszét a nagy világon...
Keresi, de nem találja:
Megpihenni hova szálljon.

EGY LEÁNYHOZ.

Mondd a napnak, hogy ne szórja
Lángsugárit szét az égen,
Hagyja ott fényes hazáját,
Csillagtalan sötétségben!
Mondd a földnek: több tavasznak
Termő keblét fel ne tárja,
Hagy süvöltsön rajta végig
Örök tél vihar danája;
Mondd, a mindenség Urának
- Ki szeretni hagyott téged,
Hogy taszítsa semmiségbe
E csodás nagy mindenséget!
S ha a nap, föld s a teremő
Meghallgatják esdő szódat:
Akkor én is meggondolom
És lemondok talán rólad!
Addig, mint a nap az égre;
Rád ragyog szerelmem fénye;
Hisz te vagy nekem e földön
Isten legcsodásabb lénye.
S jöhet én rám átok, áldás,
Jöhet halál, avagy élet:
Még a mennybe se kívánok
Jutni én, csakis te véled!

FORRÁSNAÁL.

Bérczóriás szirtes keblére ejtve
Könycsepp az Alkotó derűs szeméből;
Teremtői munkájával betelve,
Mit örömében hullatott az égből.

Élő feje, kanyargó, nagy folyónak;
Ezüst kigyó itt, bős patak a völgyek
Dús parti közt, hol illatos virágok
S zúgó fenyőknek óriási nőnek.
Itt tiszta még, mint köny, gyermek szemében,
Melyet fakaszt édes remények álma;
De felkavart örvényt söpör vizében,
Mire leér a délibáb honába.

Szerelmi vágy is így fakad szívében,
A férfikor delén ki áttallépe...
Szikrányi fény, mely visszahull sötétben,
Reménytelen vágyaknak éjjelébe!

KERÉKPÁROSOK DALA.

Mint a szellő, lenge szárnyon,
Röppenünk át a világon;
Völgy fenéken, bérczetetőkön,
Délibábos szép mezőkön.
Erdők árnyán, messze szállván,
Ránk mosolygnak vadvirágok,
Gerlebúgás, kakukszólás
Száll fülünkbe: csapodárok!

Mert a biciklis, édesem,
Ugy surran át az életen,
Mint hűs patak, sziklák alatt,
Mely partvirágnak csókot ad.
Csókot adunk, csókot veszünk,
Aztán csiling! tovább megyünk,
Csiling... csiling! tovább megyünk
S néha napján le is esünk!

Szárnyas madár a kerekünk;
De oldjuk is a kerekünk,
Mikor tilos utakra tér,
Szívünk, e kis zörgő szekér.
S bár nem hiszünk, de esküszünk.
Leesküszünk eget, napot,
Le, valamennyi csillagot.
Kerékpáros fűt - fát ígér,
Szerelemtől ha pezsg a vér;
S egy édes csók után megint
Tovább repül... Csiling, Csiling!

FELHŐ.

Hegyormon állok, szikla tar fokán,
Azúrszínű égbolt mosolyg reám,
Melyen, mint messzeszálló gondolat:
Át-átröpül egy-egy felhődarab.
Az a felhő egy gondolat talán,
Mit kedveséhez küld egy bús leány?
Egy égi lány, kit ifja ott hagyott,
S keresi most a csalfa csillagot?
S a mint röpül a tiszta légen át,
A földre ejti barna fátyolát;
És elborúl a föld is ő vele,
A mint sűrű könnyűit ontja le.
S mint ki sírásban vigaszt talál:
Mekkönnyebbülten magasbra száll,
A nap felé, ki megsajnálja őt:
Keblére vonja a bús szenvedőt;
S arczára míg felhőfátyol borúl:
Egy pillanatra ő is elborúl.
S légvándorára lángcsókot lehel,
Hogy vágyban égve, tűzben veszszén el.
S tűz-csókitól, mire tovább halad:
Szegény felhő, csak egy foszlány darab.

*

Úgy vonz feléd a vágy is engemet,
Mint búja a naphoz a felleget.
A nap csókja a felhő halála,
Bárcsak engem ez a sors találna!

SZEGFŰ.

Ez a te virágod,
Te meg az enyém vagy.
Kebleden hervad az,
Te enyémen hervadj!
Elhervadok én is
Szerelemtől, vágytól;
Ki várhatna mást egy
Szerelmes virágtól?

AZ ALKONY.

Bűvös, édes és beszédes,
Nesztelen száll bár alá.
A ruhája lenge pára,
Dísz a bágyadt nap sugára,
Búcsúcsókja szó reá.

Lenge szellő a min eljő,
Érkezésén lágy sohaj
Kél a légben s tiszta égen
Lángjait most gyújtja épen,
Tünde fényű égi raj.

Innen, onnan habja csobban
Tó vizének s útra kél
Vizi szárnyas, míg a szálas
Össze sűgő-bűgő nádas
Bolyhát rázza esti szél.

A berekben félve rebben
Késve szálló kis madár;
Lágy mohával, kis családdal,
S érte égő, dalos párral,
Rá a fészek enyhe vár.

S míg a tájra mély homálya
Száll az éjnek s néma csend:
Bús danába, estimába
Kezd az erdő csalogánya,
Mit az ég s föld visszazeng.

DALOK.

I.

Csillagtalan éj borúlt a pusztára,
Száll a madár csendes éji tanyára;
Csillagtalan éj az én bús életem,
Azzá tette boldogtalan szerelem.

Felnézek a gyászbaborult nagy égre,
Sötét felhő, mintha engem kísérne!
Sötét felhő! sirass el majd engemet,
Ha a szívem bánatában megreped!

II.

Délibábos rónaság a lakásom,
Csillagos ég boltja az én padlásom
S hogyha néha egy két csillag leesik:
Lenn a földön, még csak észre se veszik.

Mit bánom én, fényes csillag hagy essék!
A nagy égen úgy is elég marad még;
Csillag szemed, az én egész világom,
S ha az égről mind leesik se bánom!

III.

Terhes felhő magasan száll az égen,
Sötét árnya húzódik a vidéken...
Lelkemet is megszállta a búbánat,
Kökény szemű barna kis lány utánad!
Szélvész támad, majd eloszlik a ború,
Csak a szívem marad mindig szomorú;
Kedves rózsám, emeld rám a szemedet,
Hagy űzze el, azt a bánat felleget!

IV.

Mikor a szemedbe nézek,
Ott látom én az eget.
Én Istenem! szánj meg engem,
Ne vedd el az eszemet!
Nincs nekem már mit keresnem,
Ezen a csúnya világon...!
Ha nem lehetsz soha enyém,
Egyetlenegy virágom!

V.

El akartál menni tőlem, csalfalelkű galambom,
De megszánta keservemet a háborgó Balaton.
Összesúgott, összebúgott minden kicsi hulláma,
S nem eresztett, nem bocsátott, hogy az Isten megáldja!
Ha elmentél volna tőlem: az lett von a halálom!
Én is mentem volna véled zsongó, bongó hullámon;
De a merre vittek volna a susogó hullámok:
Szomorúan húzták volna, gyalukat a halászok!

VI.

Ősz az idő, sárgul a fán a levél,
Szomorúan fujdogál az őszi szél...?
Azt susogja: ha mi örökre válunk,
Nyugodalmat, a sírban sem találunk!
Be sötéten száll a felhő az égen!
Ha nem szeretsz, mért nem mondtad meg régen
Hej, azóta milyen boldog lehetnék...
Ha egy csendes sírdomb alatt pihennék!

VII.

Még azt mondják, hogy nem illik
Rózsabimbó a nefelejts virághoz;
Megüzentem a rózsámnak,
Hogy ne várjon soha többet magához.
Száradjon el a rozsmaring
Virágos kis kertjébe'...
S temetésre, hogyha zúgnak
A harangok: én jussak az eszébe!

Azt is mondják: a ki meghal
Egy ragyogó csillaggá lesz az égen.
Nem vágyok én az egekbe
Fekete föld, itt takarjon el engem!
De a hányszor hulló csillag
Tűnik rózsám szemébe:
Elfelejtett nevem súgja,
Mindannyiszor, egy titkos hang, fülébe!

VIII.

Szép tavasz volt, hogy elváltál lányka tőlem;
Jaj Istenem! Milyen árva lett belőlem!
Kérdezem a csillagokat, hogy mivel bántottalak meg?
Nem felelnek, csak azt mondják: jobb a szívnek ha megreped!
Innen-onnan, levél se lesz már a fákon
Hideg szélvész süvölt végig a határon.
Az a levél, sárgult levél beteg szívem gondolatja...
Késő ősszel, árvaságom zúgó szélvész elsiratja.

IX.

Révfülöpön a halászok kunyhájába,
A boglári révész-lányról nóta járja.
A biróné, édes fiát megátkozta
S azt is, a ki a leánnyal szóba hozta.
Ne járj rózsám a Balatonra halászni!
A rossz nyelvek félre fogják magyarázni;
Ha nem lennék szegény leány be más vóna!
Fel se tűnnék, ha elmaradsz hébe-hóba!
Jaj be nehéz húzni azt a ritka hálót!
Ilyen fogás a Balatonba ritkán vót;
Összeszalad a fél falu, csudájára:
Benne van a biró fia s révész lánya.

X.

Falu végen van a biró háza,
Szomorú fűz lombja hajlik rája.
Barna kis lány, szomorú a képed,
Tán elhagyott a szeretőd téged?

Holló szállt a templom tetejébe.
Vigyetek a temető kertjébe:
Holló madár, fekete ruhádba,
Látogass el majd a keresztfámra!

Patak partján tilolnak a lányok,
Ide hallik szomorú nótájok;
Csalfa legény ki-kijár a sírra,
S keszkenőjét könnyel tele sirja.

VÁLÁS.

Úgy válok el tőled, mint a lomb a fától,
Mikor elszárad az ősz fuvallatától.
Úgy válok el tőled, mint a nap az éjtől,
Mikor ég az arcza fájdalom könyétől.
Úgy válok el tőled, mintha csendes éjen,
Hulló csillag fut le a felhőtlen égen;
Nem tudja senki, hogy hova, merre szállott,
Elhagyva honát: a fényes menyországot.

Te voltál reményim életadó fája,
Te voltál szerelmem égő napvilága;
Mennyországom voltál, tele fényességgel;
Hűségem csillagát mért sötétítéd el?!
Elválunk egymástól, panasz nélkül, némán,
Bús felejtés árnya nehezedik én rám;
Bezárul a szívem, mint egy titkos kriptá,
Belé lesz temetve bús szerelmünk titka.

Hiszel-é leányka a feltámadásban?
Lombokat fakasztó, tavasz napsugárban?
Hiszel-é a lélek örök életében:
Lehet-é, hogy a kín mindörökké éljen?
Irigylem a sorsod, ha a hitnek szárnyán
Megnyugszik a lelked, új egekbe szállván...
Engem csak a sírok hazajáró réme
Fojtogat, susogva: Mindörökre vége...!

ÚTKÖZBEN.

Mikor hozzád szállok, egy dalos madárrá
Változik át minden gondolat szivemben;
S meg ne ítélj, édes, vesztett menyországom,
Ha csupán a bánat gyötrelmeit zengem!
Boldogságod tudva, ezer emlék kínoz
S mint megannyi sírból hazajáró lélek,
Szemembe nevetnek s csúfolódva kérdik:
E sivár világban ugyan mért is élek?

* * *

Jövök hozzád, villám szárnyon
Rég nem látott boldogságom.
Ifjúkorom édes álma,
Mintha vélem együtt szállna!
Fáj szivem s előre érzem:
Szomorú lesz érkezésem.
Nézzük egymást hosszan, némán;
Talán nem is ismeresz én rám?
Csak szemednek mély tüzében
Lángol régi üdvösségem;
Az az édes, titkos érzet
A mely engem megigézett;
Ránk borúl a múltak árnya
S édes ajkadat lezárja.
Az a szó, mit nem szól ajkunk,
Mit kínok közt, csak sóhajtunk!
Boldogságunk veszve régen,
Szép szemed hiába nézem;
Benne bús vád, a mit látok
S átkozom e csúf világot...
Átkozom, hogy mért születünk,
Ha egymásé nem lehettünk!

* * *

Nemsokára odaérek,
Partjaihoz csacska érnek.
Honnan, édesen merengve
Szállt a lelkünk fel, a mennybe.
Hol a parti vadvirágok
- Rezgő harmat szállva rájuk -
Enyhe szellő, lágy ölében
Imbolyogtak, nyári éjen.
Körüllengtek illatárral
S a csalitból csalogány dal
Szállt az éj csendjébe' szerte
S parti füzes visszaverte.
Mi meg együtt, kéz a kézben
Esküvénk a holdas éjben.
De a mennyit fogy a távol,

Az a lenge égi fátyol
Mit a langyos éji pára
Ráborít a néma tájra,
Mint ha rám is rám borulna
S tőle szívem elszorulna;
Mert e régi boldogságom
Elrepült, mint édes álom!

TAVASZSZAL.

Im nézd, a föld ismét ruhát cserélt,
Erdő, mező tavasz fényben ragyog.
A szellő szárnyán illat száll tova
S madárcák ajkán zengnek új dalok.
 Virúl a föld, feledve rég a tél,
 A természet öröklétről beszél.

Rám is mosolygott egykor szép tavasz,
Erdők, mezők visszhangozák dalom.
Szellő, patak s dalosmadár tudák,
Hogy én boldog, boldog vagyok nagyon.
 De beköszönt a hőperzselte nyár
 S újabb tavaszt szívem hiába vár.

Én Istenem! Minő is volt e nyár!
Más élvezé napom sugárait
S szegény szívem majd hogy meg nem szakadt
Hogy nem te tépheted virágait,
 Mely szép szemed sugáritól feselt,
 De végzetünk reája dért lehelt.

Emlékszem... alkony szállt a táj fölé,
S árnyat borítva ránk a kerti fák,
Csillagsugáros, csendes alkonyon,
Míg esküvénk: susogva hallgatók.
 Széthordta szellő suttogó szavunk
 Hirdetve, hogy mily boldogok vagyunk.

Nem tudtam én, s te gyermek óh te sem,
Hogy mit tevének, míg szívünk egybeforrt,
De érezém, hogy szúzi ajkadon
Az örök üdvnek életnedve forrt...!
 Itt ég a csók lelkemben, ajkamon
 S óh én boldogtalan vagyok nagyon!

Azóta hány tavasz mosolyga rám!
De hajh! nem engedett fel e kebel!
Szellő, patak, dalosmadár csupán
Beteg szívem fájdalmat zengik el,
 Mely míg a föld bimbót rügyet fakaszt
 Hiába várja vissza a tavaszt!

AZ ADRIÁN.

I.

Mélység felett, magasban járok,
Rám ragyognak a napsugárok.
Zsongó moraj álomba ringat,
A parti bércz reám kacsingat
S míg merengek e szép világon:
Körülleg egy édes álom.

Álom világ; teli derűvel,
Csilagsugáros bájjal, bűvvel...
De én belőle hajh! kizárva,
Némán borongok, mint az árva;
Mert szép szemed derűs egében:
Nem én reám mosolyg az Éden!

II.

Nagy végtelenség a mit látok.
Habok felett ringó sirályok,
Felhőtlen ég, mély tenger árja,
Távoli partok kék homálya.
S mint kép a hű emlékezetben:
Nagy távolból vitorla lebben.
Körös-körül zsongó habok...
S hogy én boldog mégsem vagyok!

Lelkem ragadja vágyak szárnya,
Oda, hol nincs a fénynek árnya;
Hol megmérhetlen végtelenség
Az üdv világa! s nincsenek még
Emberi kéz csinált határok
S a szív, hiába nem sóvárog;
Míg itt, alatt, csak szürkeség,
Min rágódik a bölcsesség.

Jer, óh! leányka nézz szemembe!
Engedj bepillantnom a mennybe!
Nagyobb mélység, mit én ott látok,
Mint a melyen ringó hullámok
Tova röpítnek, messze, messze...
Fél ébren, alva s kérde: lesz-e
Egy békepart, hol megpihen,
Megzaklatott, beteg szívem!

III.

Kék hullámok zsongva-bongva
Csókolgatják csolnakom.
Száll a lelkem messze, távol,
Morajuk míg hallgatom.

Száll, a földről, fel, az égbe,
Csillagok honába fel...!
Hej de az én beteg lelkem
Nyugodalmat ott se lel!

S hogy is lelne? Hisz a mennyet
Szép szemedben látom én;
S míg ezt nézem, nincs szegényebb
Nálamnál e földtekén!

IV.

Kék vizek felett suhanva,
Végtelenbe vész szemem.
Hol pihen meg égő vágyam?
Szívszorongva kérdezem.

Végtelenjén a haboknak
Kis vitorla integet...
Elhaló remény szívemben,
Mit is kérjem az eget?

Te: a napfény; én: az árnya;
Te: virág; én: bús avar!
Jobb a gyöngynek lenn, a mélyben,
Mit zúgó ár eltakar!

PANASZ.

Csak árny vagyok már, lengő pusztá kép,
Ijesztő réme önmagamnak én!
Minőt az elszakadt felhődarab
Suhanva vet a barna földtekén.

Villáma nincs. Csalóka napsugár
Bíborba vonja lenge fodrait;
A kósza szél megtépve kergeti
S feledni készti üdve napjait.

Kéblén midőn villámokat nevelt
S dörgő moraj jelezte merre jár,
De elcsitúlt, ha ráveté tüzét
Sötét szemedből egy fényes sugár.

Volt...! nincs! A semmiségbe elvegyül.
Egy könnye sincs elsírni már neki
S miként vihar a sárguló levélt:
Balsorsa más világba kergeti.
Ég! föld! s ha vagytok istenek! Ne ily,
Ne ily halált készítsetek nekem!
Vihar legyek, pusztítva tomboló,
Míg majd elér siralmas végzetem!

TANYÁN.

Messze, messze, hol a róna,
Mintha alvó lányka vóna,
Fényes ég keblére dől:
Kis lak áll, kis gerle-fészek,
Nem zavarják, gondok, vészek,
Csupa menny, kívül, belől.

Suttogó lomb, ákác lombja
Hajlik rája; súgva mondja:
Fáradt vándor jőjj ide;
Hagyd a várost víg zajával,
Ünnepelj e szent magánnyal,
Jer, pihenj meg enyhibe!

Hogyha megviselt az élet,
Szíved itt majd újra éled,
S égi béke leng körül.
Napsugár, szellő, madárdal
Szárnyán lelked égbe szárnyal
S megifjodva él s örül.

Fölkelhetsz a napsugárral,
Dalolhatsz a kis madárral,
Szellő csókol homlokod!
Járhatsz-kelhetsz pillét űzve,
Vadvirágból csokrot fűzve
Kakukfűves halmokon.

Hogyha meg leszállt az éjjel:
Millió csillagszemével
Mosolyog reád az ég;
Hamuszint öltött határnak
Peremén, a földre szállnak
Langy ködök s pásztortűz ég.

S míg ott künn a nagy természet
Bájától lesz lelked részeg,
Benn a lélek üdve vár;
Körülleng a szív derűje,
Háziasság bája-bűje,
Ez a legfénylőbb sugár.

Nyílt a szív itt, mint a róna;
Néma ajk is mintha szólna
Hogyha rád mosolyg a szem;
A hiúság rút adója
E tanyának nem lakója
S nincs itt látszat semmi sem.

S mint a kéklő égi távol,
Melyen fénylő nap világol:
Derűs itten minden arc;
Itt, az ember szíve számít,
Tüntetés, zaj el nem ámít,
S elcsitul a földi harcz.

Itt nővel fel, lelkem álma:
Rózsaajkú, szőke lányka,
Itt merengek én veled;
S lelkemet a sors viharja,
Hogyha összetépi, marja:
Enyhülést csak itt lelek.

NE HIGYJÉTEK...!

Ne higyjétek, ha sohajtok
Hogy a szívem belefájul...!
Vándorfelhőt űz a szélvész
Hervadozó őszi tájrúl.
Nincsen a mit megsirasson,
Nincsen a mit visszavárjon;
Lenge sóhaj, könnyhullajtás,
Nem segít a hervadáson!

Ne higyjétek, ha mosolygok,
Hogy örömem oldja szárnyát...
Örök-havú sziklabérczen
Rezgeti a nap sugárát.
S mikor csókja lángba vonja,
Rég letűnt már a határon
S rózsaszínű szemfedél, mit
Szétterít egy holt világon.

De ha arczom nyúgalomnak
Nyújtja képét, tudhatjátok,
Hogy odabenn vihar készül!
Moraja: vád; szele: átok.
S az a mély csend, készülődő
Fergetegnek híradója...
Villámokat gyűjt a felhő,
Hogy a földet letarolja!

BORONGÁS.

A múlt emléke vissza-visszajár
Szívembe, mint a költöző madár;
Mely, hogyha földre szállt a szürke dér:
Máshol keres tanyát, de visszatér.
S megtépte bár a téli zord idő:
A régi fészek újra rendbe jő.
S új pást borítva halmot és mezőt,
Szeretve hívja a megérkezőt.

Kicsinyke fészkem itt rakám meg én;
Szülöttimet benne melengetém,
A szív tavasza itt mosolyga rám;
Édes reményim itten álmodám,
S mégis olyan rideg e táj nekem,
Mezője, halma pusztá, idegen,
Nem hí szeretve rét, mező, berek,
A régi tájra rá sem ösmerek.

E fűzek árnya volt pedig tanyám,
Kis csolnakom alattuk ringatám.
S míg nyári szellő langy fuvalmain,
Kanyargó Rába hímes partjain
Zizzent a nádas, azt rebegte szánk:
„Rólunk susognak” s lesve hallgatánk.
Suhant a hab, madár dalolt velünk,
Egy édes álom volt az életünk.

S hogy évek múltán újra itt vagyok,
Lágyan susognak most is a habok;
A fűzek árnya újra hívogat,
Madárka zeng bűbájos dalokat...
De én nem értem őket! Szótlanúl,
Mélázva járok, míg reám borúl
A csendes alkony csillagsátora
S szívembe' hang kél: bár soha... soha...!

HALÁSZMADÁR.

Zsongó habok felett sikongva jár,
Prédára lesve a halászmadár.
Míg leng a légben könnyű szárnyakon:
Fel-felsikolt, éhes lehet nagyon.
Aztán lecsap, gyorsabban mint a nyíl,
Egy csobbanás s habok alá merül,
S piczinyke hal ficzánkol csőriben,
Mire a hüs habokból felkerül.
Órákon át elnézem e bohó
Halászmadár pajzánkodásait,
Százszor lecsap, míg egy halat talál,
De föl se vészi fáradozásait!

A lelkem is, miként halászmadár
A gondolat mélyére elmerül;
Százszor lecsap, a mig egy gyöngyre lel
S mire fölér: a köny szemembe gyül.
Mert fáj nekem, fáj minden gondolat,
Hütlén leány, mely hozzád visszahív,
Méltatlanul kapott sebet soha
El nem felejt a hű, a tiszta szív.

Mégsem az fáj legjobban én nekem,
Hogy eldobád igaz szerelmemet;
Csak az, hogy ily szörnyen csalódhaték:
Midőn téged angyalnak hittelek!

Halászmadár lelkem rokon veled,
De fáj szívem nagyon, habár feled.

BÚCSÚZÁS.

Régen halott, ki most hozzád beszél,
Bár nem borul föléje sirhalom.
Mégkönyezetlen, gyászos szemfedél
Takarja el: a néma fájdalom.
Ne kérdd nevét, régen letűnt napok
Bús árnyaként midőn feléd lebeg;
Búcsúzni jó, mert meg nem halhatott,
Míg kínja él: elvesztvén tégedet.

Éj volt; mosolygó, holdvilágos éj.
Lombok között szellő sóhajtvá száll.
Sötét az árnyék... keblemen ne félj!...
Kíváncsi szem reánk itt nem talál...
Susogd, susogd, hogy engemet szeretsz!
Hisz úgy sem érti lelked még e szót,
Gyermek vagy és álomban szenderegysz
S nem ismered a bús, rideg valót.

Kigyót melengetsz szűzi kebleden,
Kétségi közt, mely önvesztére tör...
S te sírsz, jajongsz a mátkáünnepen
S a Dante pokla lángival gyötör.
S a mással összefűző láncz szeme
Míg összeforrt: örökre elszakadt
Szívünk; s a multak vádló szelleme
Nyomába' sóhaj, átok s köny fakadt.

Röpültek évek... Szárnyatlan madár
Volt lelkem és szörnyű csapás a lét.
Őrült hajós, ki bár a láthatár
Borús: habokra bízta mindenét.

S engem ragadt az ár, iránytalan,
Zajgó vizek között ezer veszély
Vigyorga rám... Óh mily boldogtalan,
Kit törbe csalt e balga szó: remélj!

Láttál e már lefutni csillagot,
Mely elhagyá honát: a szép eget?
S villám tüzétől szerte hasgatott
Pusztítva szálló kóbor felleget?
Ne nézd az átoksujtott éjszakát,
Hol jellem és szív száz sebet kapott,
S mely milljó lénynek boldog létet ad,
Mert feltja van: ne vesd meg a napot!

Láttál-e már villámütötte fát,
Mely ott borong a szikla tar fokán?
Csillagtalan, örök, vak éjszakát?
Bukott vezért tövissel homlokán?
Ártatlanul elítélt vértanút,
Kinek nevéhez is szégyen tapad;
Ki, míg nagy lelkeért bitóra jut:
Mentségeül még szólni sem szabad.

Ez én valék. De fordul az idő.
A lányka nő, mint illatos virág,
S bár pusztító vész látogatni jó:
Megnyil előtte fényben a világ.
S a gyermek-álmok titkos édenét
Rég elfeledte tán s szégyenli már?
S ki érte áldozá fel életét,
Rá nézve holt, kit néma sírja vár.

De mint az éjnek sirnyító felén,
Mozdul a hant s lakója im kilép,
Szelid derű honol tekintetén:
Fátylát a mult is így lebbenti szét.
S a lányka néz... hisz lelke érti már,
A pusztta nyárt s örömtelen tavaszt,
S ki, mint az árny, titkon nyomába jár,
Most tőle esd engesztelő vigaszt.

Egy szót csupán; hogy nem itéled el,
Ki bűnéért keményen meglakolt.
S meghallgatást talán megérdemel,
Kinek szavánál gyengébb: szíve volt.
És eltaposta ezt, a míg amaszt
Védelve; mert férfi szója szent,
S a büszke nem hallatta a panaszt,
Bár szíve fájt és titkon vérze bent.

Ha végzetünk szakíta minket el,
Mit elkerülni emberész kevés:
E sorscsapás még szót sem érdemel,
Tengernyi bár az átélt szenvedés!

De összetörve börtönöm falát,
Óh Istenem! Ha én szabad leszek...
Százszorta több kint játszva élek át,
S enyém leszel... vagy érted elveszek...!

És felragyog majd eltiport nevem,
S örökön él a hirnek szárnyain;
Mint üstökös, mely újra megjelen
A végtelen világűr tájain.
Óh érzem én, hogy fenkölt szellemed
Majd megnöveszti újra szárnyamat,
És csillagokba írom szent neved,
A mely vezérli fényes útam.

Mint bőszi vihar korbácsolt tengerár,
Forr már agyam nagy tettek vágyától;
Gyúlt képzetem csak egy szavadra vár,
S nagy útam szélvész sem ér utól.
Óh mondd leány: reám ismersz-e még?
Vagy elfeledve régen a nevem?
S engesztelés szivárványát az ég
Nem nyújtja már többé soha nekem?

Imádkozom... Régóta nem tevésem.
Az égre nem emelhetem szemem,
Nagy kínjaim közt meg nem érthetem,
Hogy meghallgat, ki így bánt el velem.
Meggöndörög. Talán megszán az ég?
Hiszen neved susogja ajakam,
Ha nem lehetsz enyém, másé se légy
S én nem leszek tán oly boldogtalan!

De nem! Hiszen mögöttem már a múlt
Régen bezárta gyászos ajtaját;
Csalóka fénytől lelkem elvakult
És könnyeim fátylán nem látok át.
Te lángoló napként ragyogsz leány,
Míg éjsötét az árny, mit én vetek...
Csak hagy maradjak egy örök talány
Előtted, míg kínommal elveszek...!

NE BÁNTSD...

Ne bántsod ezt a fájó szívet!
Ne bántsod gyászos romjait!
Ne szítsd fel mély fájalmának
Rég kiégett hamvait.

Hagy fedezze fátyolával,
Bús felejtés vágyait
S oltogassa könnyeivel
Két szemem, hő lángjait.

Inkább majd, ha hült poromból
Illatos virágcsa kél
S sírom mellett angyal arczod
Körüllengi enyhe szél:

Tépd le azt a kis virágot,
Szívd be kedves illatát
S hallgasd azt a síró szellőt,
Mint hű szívem sóhaját!

ŐSZSZEL.

Olyan sivár az életem,
Mint ős után a puszták táj;
Mint a kinek bús alkonyán,
A múlt minden emléke fáj.

Lelkem, miként sebzett madár,
Vergődve száll a multakon;
Bolygótüzevel a remény
Örömtelen jövőkre von.

Sötét ború itt és amott,
Csillagtalan, bús éjszaka;
Lombjától megfosztott berek,
Hol fészket a bánat raka.

Kopár mezőn, avar között,
Szuró tövis sötéten áll,
Senkit se bánt, senkit se fél,
Egy vágya van csak: a halál.

HULLÓ LEVELEK.

I.

Óh légy te még sokáig gyermek
S az életet, hol földre vernek
Dúló veszélyek, viharok,
Ne ismerd meg soha! kívánom:
Legyen neked a lét csak álom,
Melyen lelked elandalog!

Lengjen körül szent, égi béke!
S ha egykoron multad emléke
Lelkedbe vissza-visszaszállna:
Tegye tavaszszá majd teled
S legyen, miként most, életed
Egy szende kis virágnak álma!

II.

Te a tavasz vagy, én az ősz;
Te bimbó, én hervadt levél,
Mely őszi szél fuvallatán
Sárgulni kezd, aztán nem él.
Majd jő a tél; rá a tavasz;
A fának újra lombja nő;
Lombok között szellő susog
Vándormadár is visszajő,
De hajh! az elszáradt haraszt
Nem kél többé életre, nem,
A föld porával elvegyül,
Miként a szív, a sírba' lenn.
Lennél te nyár s én a tavasz,
Lennél te ősz s én a teled:
Együtt virulhatnék talán
S együtt halhatnék meg veled?

III.

Egy levél a múltból. Sárguló lapjára
Mennyi édes emlék s boldogság van írva!
Mikor újra érzem: szívem belefájul
S szeretnék kebledre leborúlni sírva.
Multamat ha nézem, olyanfélét érzek:
Elhagyott, sötétlő rengetegben járok
S megpihenni a te édes emlékedhez,
Mint az üldözött vad, vissza-visszaszálllok.

IV.

Játszótársak voltunk régen...!
Az én éltem ma is játék.
Tán álmodom s mégis, mintha
Csupa szirtek között járnék.
Beteg lelkem e játékba
Belebomlik, belefájdúl,
- Kósza felhőt űz a szélvész,
Hervadozó őszi tájrúl!
Kósza felhő, vándor felhő,
Az vagy nékem, emlékezet!
Villáma nincs... könnye sem hull,
Száll... száll, tarlott mezők felett!

V.

Te se vagy az oka, én se vagyok édes,
Hogy a sors örökre száműzött egymástól!
Látod, a virág is, ha kifejti szirmát:
Sebes szellő szárnyán elszakad a fától!
A mi szerelmünk is elvirított régen,
Korán leszakítá a rohanó élet
S a mikor rád nézek, szemem könybe lábbad
Mert elvesztettelek mindörökre téged!

VI.

Az vagy te még ma is nékem,
Aki voltál réges-régen:
Csalogató édes álom,
Kecsegtető boldogságom!
Megkérdezni szeretnélek,
Hogy mi vagyok én, tenéked...!
Vádló emlék... lázas álom,
Őszi napfény puszta tájon!

VII.

Búcsúra ne nyújtsd puha, kis kezedet!
Kétség ne kínozza nyugodt szívedet,
Mig hű szíveinkben az isteni láng
Lobbanva, derű mosolyog le reánk!
Nincs félni okunk! Ne feledd: a nagy ég
Éleszti, mitől szíveink tüze ég.
S bárhol leszek én, a tiéd a szívem,
Csillag szemedet kebleembe' viszem.
Sárgúlt falevél lehet a takaróm,
Mit kerget a szél sivatag ugaron;
Zúdíthat az ég záport le reám,
Szaggassa tövis bár szerte ruhám,
Kúszálja vihar, lengő hajamat
S jajgassa kínom, vad, bércezi patak:
Boldog leszek én a míg szíved enyém,
Megvéd utamon, meg a puszta remény!

VIII.

Minden emlék kedves, drága
S bármily kicsiny, kincscsé válik,
Ha, a kiről hozzánk beszél:
Emlékünkben él halálíg!

IX.

A végtelen tenger felett
Sirály csapong... Emlékezet!
Viharmadár! szállj... szállj velünk,
Míg egymásért hön érezünk!

X.

Úgy váltunk el mi egymástól,
Mint őszzel fa levelétől;
Lelkem azért ma is éled,
A múlt idők emlékétől...!
S az az egy-két édes óra,
A mit veled együtt éltem:
Egész boldogtalanságom,
Képes feledtetni vélem!

TÓ PARTON.

Megállok néha, alkonyatkor
A tó vizénél s hallgatom,
Mint zizzen a nád, esti szélben
S kél halk moraj zsongó habon.

Igy kél szívemben szunnyadó vágy,
Minek nevet nem adhatok;
S míg fogva tart bűvös ígézet;
Szorongó szívvel hallgatok.

S míg künn a zúgás csendre válik
S elhallgatnak nádas, habok,
Mire vágyamnak szárnya támad:
Szívemben, rég vihar zajog.

A NÓTA RÓLAD EGYRE SZÓL...

A nóta rólad egyre szól
Örökkön élő szerelem!
Képmutatás! Hagyjátok el!
Még a nevét se szeretem!

Szerettem én is lángolón,
Féltőn, rajongva, végtelen;
Menny volt szívemben s mint a nap
Ragyogta be a szerelem.

És irtam róla verseket.
Erdőn, mezőn zengett dalom.
Szellő, madár, patak tudák,
Hogy én boldog vagyok nagyon!

Csalódtam én is. Ez sorunk!
Szegény szivem sajgott belé,
S a gyógyító irt bánatom,
Földön se égben nem lelé.

És újra zendült most a lant,
Könyárba fult minden dala,
S temetésre hívogató
Harangszónál búsabb vala.

Feledtem én is. Régi dal...!
Hű orvosunk, a vén idő,
Ha nincs mit többé vesztenünk
Szorgalmasan gyógyítani jó!

Oh szív, te vén adószedő,
Vesztett pered lesz már velem!
Képmutatás!... Hagyjátok el,
A sírig élő szerelem!

KÉSO VÁGY.

Úttalan úton,
Avar között járok.
Sohase is mosolyogtak
Én reám virágok.

Mikor a tavasznak
Virányain jártam,
Nekem való rózsabimbót
Sehol se találtam.

Perzselő nyár jöttén,
Csillagokba néztem
S ez az egész földi élet
Játék volt csak nékem.

Őszi hervadáskor
Szárnyszegetten szállva:
Hívogatón mosolyog rám
Ifjúkorom álma.

Letarolt mezőmön
Kései virág nő
S valami azt súgja, halkan:
Végre, ez talán ő?

Meg lehet, e bájos,
Barna fürtű lányka
Ragyogó két csillag szeme
Gyűjtja szívem lángra!

Pedig korhatag törzs
Lángra nem gyúl, látom;
Parazsánál több a hamva.
Késő vágy csak álom!

ÉLET.

AZ ÉLET.

Mint viharos tenger, zúg az élet árja,
Törékeny csolnakon szivszorongva járja
A szegény halandó élte útját rajta,
A míg el nem merül, zátonyokra hajtva.
Czértalan bolyongva, ábrándokat szőve,
Balgán reménykedve titkos jövőndőbe';
A hol semmi sincsen, rémképeket látva,
Győzelem előtt a szárnyat lebocsátva;
Vakon neki vágva, hol habzik az örvény,
Keresztül tiporva azt, mi örök törvény;
Tilalomfát látva ott, a hol nincs semmi,
S elhamarkodva, mit fontolón kell tenni;
Mikor aztán üres lett a föld határa,
Átvinni a számlát egy szebb túlvilágra:
Ennyiből áll legtöbb ember élet sorja,
S a felejtés árja lassan elsodorja.
Nagyot bukik egyik, míg magasba vágyik
Lassan elécsúszva boldogul a másik.
Ez, kitapogatva társai gyengéjét:
Általuk éri el zsarnok kedve kényét.
A becsületest az, veszni hagyja éhen,
A meggyőződésnek szentséges nevében.
Némelyik a harczba belefárad végre
S fellebbezi ügyét a jóságos égre
S mennyei üdvéért eldobja a földit,
S veszteség az idő, mit szorongva tölt itt.
Elenyésző kevés a halandók száma,
Kik beletörődve a megadott mába:
Béketűrő szívvel úgy veszik a létet,
Hol mindenki lelhet egy kis menedéket.
S örülve a kevés, elérhető jónak,
Nem törődnek azzal, hogy mit hoz a holnap.
Nem bántja őket a mindenség talánya;
Mindenik szívében keresi s találja
Azt, mi nélkül rájuk nézve nincsen élet:
A gondviselésben megnyugovást, békét.
S hogy mi lesz, leszállván földiléte napja:
Úgy se fejthetvén meg, senki sem kutatja.
Kik a sors folyását magasabbról nézik:
Beláthatlan partok közt vész az el nélküli.
De nem csupa foltot, csillogást is látnak
S hullámjáték nélküli képe a világnak.
S a szivökben élő, ösztönszerű vágygyal:

Lelkük bizodalma szebb jövőbe szárnyal.
S előttük a cél, bár ködhomályba vész el:
A küzdelem maga, boldogsággal ér fel.
Sok meg, beleunva a komédiába:
Ismeretlen partok felé viszi lába
S azt hiszi, bajának mindörökre vége,
Ha hivatlanul lép bírāja elébe.
S boldog, ha elérhet, míg borát kiiszsza
Oda, a honnan még senki sem tért vissza.

Előttem az örvény, belenézek bátran,
Ismeretlen világ, a mely odaát van.
S bárha itt e földön gond- s bajok közt élek:
Nemesebb a küzdés, becsesebb az élet.

FENT ÉS ALANT.

Márvány lépcsős, nagy ablakú
Kastély körül díszkert terül.
Tornyos tetőjén, napsugár
Verődik vissza messzírül.
Körötte szálás, ősi cser
Terjeszti, védőn ágait
S nehéz vasajtók őrzik a
Boldog nagy úrnak álmait.

Ezüstös hársak enyhíben,
A szellő is csak lopva jár;
S fészket fedezve, rejtekén
Dalol a szürke kis madár.
A kerti tó hűs habjain
Hattyú mosdatja tollait
S enyelgve ring hullámain
Fehér vitorlás kis ladik.

A kert porondos útain
Aranyos kis hintó halad
S nehéz selyem ernyő megett
Halvány arczú gyermek kaczag.
Körötte sok játék hever
S ha egy törik, mást sírva kér;
S egy kis vagyonnál többbe van,
Az az aranyos, kis szekér.

S míg kis gazdája mérgesen,
Játékát törve felsikít,
Az úrnő féltőn felkiált:
„Dada! vigyázzon egy kicsit!”
S a jó dada ijedten áll,
Engesztelően s remegve szól:

„Talán a szellő csapta meg?”
S az ernyőt összevonja jól.

* * *

A mi házunk kicsiny, szerény;
Egy-két tenyérnyi ablaka,
Nádas eszterhajunk alá,
Fészket kis fecskepár raka.
A zöld mohás tetőzeten,
Gólya család nagy fészke van
S a gyepbenötte udvaron,
Szárnyas s tulok szökdel vigan.

Rácsos kapunk félfajaként
Jegenyefa, mint őrszem áll
S varjú sereg, ha jó az est,
Meghálni, rá károgva száll.
Magasra nyúló ágain
Rezeg, susog a sok levél,
S lármás verébsereg tanyáz,
S Isten tudja miről beszél.

Mezitlábos gyermek sereg
Dalolva jár az udvaron;
Porból csibét csinál, zajong,
Nyargal s tipeg falábakon.
Ott, görcsös szilfa ágain,
Kicsiny fiam fészket keres;
S nagyott puffanva száll le, míg
Madárfiúkra lopva les.

S míg, véres orral tápra áll,
Az anyja virgácsot ragad
- Egy baj magában úgy se jár! -
És ütleget, ütlegre kap.
„Anyjuk ne bánts!” - kiáltom én,
„Látod, ez ennek a sora;
Csakhogy a csontja nem törött,
Igy lesz belőle katona!”

VASUTON.

Dübörögve rohanunk át
Hegyen-völgyön, rónaságon.
Be unalmas, hosszú órák!
Lepergésük alig várom.

Beszélgetnek a kupéban,
Mindenféle tarkaságról:
A megváltozott időkről
S emelkedő buzaárról.

Na, meg arról, hogy mily bájos
A mi édes, honi tájunk,
S mégis, mint a fehér holló:
Az idegen, ritka nálunk.

Sőt, mi több! a magunk fajta
Se maradhat nálunk szépen...
Idegenben jobb a rossz is,
A mit megvesz drága pénzen.

Hallgatom a prófétákat.
Mennyi sok bölcs egy rakáson!
Maguk baját alig birják
S jóízűn nevetnek másón.

S mig a világjavításról
Tücsköt-bogárt ledarálnak:
Gondolatim keleten, egy
Messze kéklő hegyen járnak.

Ezen messze kéklő hegyhez
Ragad engem minden vágyam;
Jó anyám ott éldegél, egy
Bodrog parti kicsiny házban.

Az a kis ház s jó lakója
Az én egész nagy világom,
S akármerre kelek-járok:
Ide mindig visszavágyom.

A FURULYA REGÉJE.

Kis érnek partján élt az én anyám,
Ott bólíngattak csüngő lombjai;
Kristálpatak csókolgatá tövét
S mulattaták hús, csacska habjai.
Dalos madár fészket rakott reá,
Szellő ha szállt: ringatta csendesen
S a csonkatollas kis fiak hadát,
Beárnyalók szelid, szerelmesen.
Eljött a lombhervasztó sárga ősz.
Kopáran csüggünk jó anyánk ölen
S egy bús, borongó őszi alkonyon,
Im jó felénk egy bús, halvány legény.
S az éltető anyának kebliről,
Könyörtelen lemetszett engemet;
A gyilkoló vas holtra sebze és
Kiszaggatá szorongó szívemet.
S fájdalmasan zokogta bánatát
Rajtam, a hús kis érnek partjain
És búra hajtva nyugtatá fejét

Szegény anyám lehullott lombjain.
Ha jött az éj s a méla holdvilág
Ezüst fátylát széjjel terítgeté:
Megszólalék ajkán s az éji csend
A bús danát elhordta szerteszét.
Soká bolyongtam így együtt vele.
Kinos panaszt zokogva csendesen,
De szíve nem bírta el a csapást
És meghasadt egy holdas éjjelen.
Árvább levék, mint voltam egykoron!
A némaság tetézte bánatom;
És fájt nekem, hogy a szegény fiú
S saját kinom el sem zokoghatom.
Soká hevertem gaz s avar között,
Míg rám találtak durva, vad kezek;
Csapszékbe vittek s rajtam nyekgeték
Bormámoruk garázda emberek.
S ki még előbb egy hű szív bánatát
Tolmácsolám: gúny és csúfság levék
S elrútított, bús, csengő hangjaim
Duhaj legények kinevetgeték.
Jött egyik év után a más. De én
Hiába vártam boldogabb jövőt;
Míg nagysokára forró nyár heve
Felénk hozott, egy kedves, drága nőt.
Belém szeret... magának esdekel,
Birásomért busásan megfizet
S most itt sikongok kis kezében és
Kíváncsian lesem: ki lesz hivebb?
Ő-e hozzám, vagy én hozzá? Hanem
Bármint legyen, ha intenem szabad:
Búját ne sirja rajtam el soha,
Mert hangjaimtól szíve meghasad!

FONÁK VILÁG.

Fényes szalonban síri csend,
Urnője busan felsóhajt;
S egy szolgaraj keresni ment.
Ki itt hagyott tengernyi jajt.

Selyemszörű kis *pincsinék*
Nyoma veszett s már veszve tán?
Panaszra vált urnőjinek
A szó, beszédes ajakán.

Bársony zsölye üresen áll,
Min átaludt éjet, napot.
Érintve sincs a drága tál,
Melyből naponta jóllakott.

Hirlap-sereg egy kis vagyont
Igér, annak, ki megleli;
S ki véle bé lihegve ront:
Zsebe arannyal lesz teli.

„Mondd, hol valál?” Kérdezzetik.
„Szegényke! mennyit éhezett!”
Megmosdatják, fésülgetik;
S urnője boldogan nevet.

Zimankós, téli éjszakán
Bűnös leány remegve mén;
Ringy-rongy darab kis magzatán
S ott hagyja a sarok kövén.

Rózsás kis arcza kékre vál,
Kis teste, mint a jég, hideg,
S ki boszusan reá talál,
Nevét hiába kérdi meg.

S mért kérdené? Jutalma nincs;
Törvény előtt zaklatva vár...
Egy *lélekért* hogy járna kincs...?
S a bűnös régen fogva már.

És vallatják: „Miért tevé?”
Sötét tömlőczbe elviszik;
Egy szót se szól, mely mentené,
S hogy éhezett: el sem hiszik.

Rendőrszobának asztalán
Mosolyg az árva kis gyerek...
Ki felfogadja, lesz talán...?
Szánjátok meg jó emberek!

LILLA SÍRJÁN.

Lenn, messze délen, rónaság ölén,
Hú gonddal ápolt kis halom tövén,
Porló szívével, sírja enyhiben,
A költő lantja hallgatag pihen.¹
A sírt benőtte illatos virág,
Reá borúl, susogva, lombos ág,
Szellő sóhajt a néma hant felett
S madárka zeng búbajos éneket;
Vándor, ha jó, búsan fohászkodik
Azért, ki lenn, sirjában álmodik.

¹ Csokonai sírja Debreczenben.

Villámival, magányos bérczfokon,
Felhő borong, fenn messze északon:
A bércz alatt kicsiny falucska áll,
A kék Dunának füzes partinál.
S hová lakója megpihenni jó:
Fölötte áll egy régi temető.
Horpadt sírok felett burján terem,
Mit sem törődve vélők senkisémm.
S bár rájuk is mosolyg a föld s az ég
Csöndes lakói elfeledve rég.

Kiről a dalnok szötte álmait,
Avar benötte sírban álmodik;
A „Lilla” szíve hamvadozva lenn,
Rezgő akácok árnyas enyhiben.²
Sírkője áll még, hantja nincs sehol:
A lombos ágon kis madár dalol;
Talán a költő lelke szállt reá,
Hogy hű szerelmét újra dallaná?
Letűnt napoknak boldog édenét...
De nincs, ki hallja, fájó énekét...

Lengő akácok árnya rám borúl,
Némán merengve, szívem elszorúl;
Örök felejtés réme fojtogat...
Tengernyi bú maroknyi hant alatt!
A röpke perczek üdve elrepült,
Álmok világa semmiségbe dült...
Egy kósza felhő száll a sír felett,
Hullatva rája fájó könnyeket;
Szárnyán talán a dalnok lelke jár,
A kit Lillája szellem-csókra vár?

VÉGREHAJTÁS.

Sápadt képű, vézna ember,
Mélyen ülő, szűrő szemmel,
Kis lakásom minden tárgyát
Kémli, mély szakértelemmel;
És felírja ezt is, azt is,
Jól megszabva a becsárát,
S jól vigyáz ott két tanúja,
Hogy felük ne lássa kárát.

Sorba jött az ágy s a vánkos,
Üvegszekrény, ruhaféle;
Zúztak itt is, törtek ott is,
Kártevéstől mit se félve.

² Lilla sírja Duna-Almásan.

Foly a munka... Törvény-szolga
Szemét semmi nem kerüli,
S könyveim, e hű barátim,
Mázsa-számra felbecsüli.

Színehagyott, régi pamlag,
Kézzel hímzett, kopott támlák...
- Rajta szokta szenderegni
Jó atyám a déli álmát! -
Forgatják előre, hátra,
Csipke-díszét megczibálják,
- Szegény anyám kötögette -
„Tűzre sem jó!” úgy találják.

Keresztlábú, öreg asztal
Nagyot pattan, a míg nézik,
Mintha szellem újja érne,
Kinek árnyát felidézik;
Hej! de másként volt mikor még
Boldog család ült körülte,
S a nagyapa, unokái
Menyegzőjét nála ülte!...

Az az ősi karosszék is,
Mintha szégyenkezve állna,
Míg rámondják: „Ócska holmi!
Rá ugyan ki licitálna?..”
Mindez hagyján!... Felkutatnak
Minden rejteket, fiókot
S mosolyogva hányják-vetik
A sok hitvány czókot-mókot.

Rózsaszínű kis levélké...
Gonddal szárított virágok...
Fakó arczkép... barna hajfürt!!!
Szertefoszlott, édes álmok...!
Hitvány rongyok...! Elhibázott
Életemnek bús emléki;
Dobálja a végrehajtó,
Haszontalan lim-lom néki.

Berámázva a falon függ
- Boldog órák hű tanúja! -
Az elvált nő rég elsárgult
Menyasszonyi koszorúja.
És felírja nyomban azt is:
„Arany-keret, művirágok...”
Milyen kár volt, annyi édes
Csókot raknom egykor rájuk!

Nő a leltár; ám az összeg
Mintha egyre lejjebb szállna;
Rám-rám néz a vén becsűs is,
Mintha bizony engem szánná.

Én meg állok, bús közönynyel,
Semmi sem fáj! mért is fájna?
Hej! csak gyermekim kis ágya
Oly üresen ott ne állna!

S azt is írják... Semmi nekik...!
Nékem minden a világon;
Kis ingecskét, pihe párnát
Hánynak-vetnek a kis ágyon.
Csámpás sarkú kis topánkát,
Durva kézzel földhő' vágnak
S áll-kötőcskét melyre írva:
„Kedvencze a jó papának.”

Vége járja; nemsokára
Szólhat a dob... kettő... három...
Tétovázó lelkem ott csügg,
Állkötőcskén, kis topánon
S felveszem a puszta földről,
Simogatom két kezembe'...
Elköszön a végrehajtó
S nagyot nevet a szemembe.

ILONKÁMHOZ.

Nefelejts a szemed,
Nyiló rózsa ajkad;
Mint a tűzimádó napján:
Úgy csüggök én rajtad.
Selyem hajacskádnak
Arany minden szála
S éjfélszínű selyem-bársony,
Két szemed pillája.
Rózsaújjú hajnal
Arczod mosolygása;
Piczi szád, ha szóra nyílik:
Gerle kaczagása.
Édes kis leányom,
Szeretlek én téged,
Az én boldog mennyországom
Földi üdvösséged.
Szertefoszlott, édes
Álmaim helyébe,
Biztató őrangyalomként
Nyertelek cserébe.
Oly sivár az életem,
De, ha földre szállna,
Elhibázott életemnek
Minden édes álma;

Vagy ha rám szakadna
Poklok szenvedése
S minden ember azt susogná,
Lám az ég verése:
Ezt, mosolygva túrném;
Azt, odadnám érted
Csak azt tudnám, hogy te egykor
Sorsomat megérted!

ALSÓ-SZTREGOVÁN.

Szent hely, a hol borongva járok.
A tájra őszi napsugárok
Aranylepelt terítve szét,
A hervadó élet neszét
Míg hallgatom, szorúlt kebellem,
Elmém nagy lelken mereng el
S örökszép alkotásinál,
Rég porladó szellemkirály!

Ódon falával ős lakásod
Komor, miként nagy alkotásod,
Mely földet éggel összeköt,
S titokzatos, mint őszi köd
Leplébe burkolt messze róna,
Mikor lenge foszlányi róla
Fáradt madárként szállanak
S csodát valóra váltanak.

Büvös világ titkába látok,
Melyen megült egy régi átok,
De mely felett már ott dereng
A megváltás, s mély, síri csend;
S csak szellemed jöttére vára,
Hogy pattanjon rejtelve zára,
Mely hitre s küzdelemre hív,
Kétségi közt ha sajg a szív.

S mint hogyha ég a földre szállna:
Körülleg nagy lelked álma;
S a megmérhetlen végtelen
Küzdelmit átalérezem.
S bár sejtelem csak, biztatásod:
Úgy szép a lét, a mint te látod,
Ha fény, ború, kétség, remény,
Felhő gyanánt jó s újra mén.

S ha szédítő magasba törve,
Mint szárnysegett madárt, a földre
A lét talánya visszavon:

Könnyűlt kebellem hallgatom,
Eget vívó lelked tusáját,
A mely midőn búsongva jár át
Mélységiden, nagy végtelen:
Jajongni nincs okom nekem.

Min nem hat át lelked világa:
A sejtelem csodás világa
Volt és leend örökkön át
S fel nem lebbenti fátyolát.
S a percnyi lét körébe zárva,
Miért remegjek én, az árva
S mélyebbre látni képtelen,
Hol szellemed nem jár velem?

Hantod felett borongva állok,
Szellemkirály! Mély, síri álmod
Minő csodás, bűvös lehet?
Míg kérdezem, a táj felett
Hús szél sebes zúgása támad,
- Talán a föld sóhajt utánad? -
Mert befogadni szellemed,
Kicsiny volt és marad neked!

Panaszra mégse nyílik ajkam,
Szellemhang súg fülembe, halkan:
„Kétség ne bántsa lelkedet!
Mert hogyha szíved úgy szeret
S bízik az Alkotó művében,
Mint én hivék, a meddig éltem:
Megnyugtat, hogy bár por levél,
De szellemed örökkön él!”

A BÚR.

Messzenyúló rónaságon
Éldegél, őrizve nyáját;
Elmereng a végtelenbe,
Hőn szeretve szép hazáját.

S napi munkáját ha végzé
S békében van kis hazája:
Felvidíti tűzhelyénél,
Hű családja s bibliája.

Ha veszély van, harcra kelnek
Honszerető ifjak, vének;
S ajkukon, Isten nevével,
Száz halállal szembenéznek.

S ki elaggott testtel jár-kél
S nem vonulhat csatasorba:
Benn ül a haditanácsban
S harc esélyét veszi sorra.

S ha a régi tűz kigyúlad
S ágyúmoraj be-behallik:
Összerezzen a vén harcos
S szíve táján megnyilallik.

S hű barátja: fegyverével
Kiballag a harcmezőre
S egy-két ellent leterítve,
Bucsúszava: Csak előre!

S hálát adva Istenének
Megnyugodva tér helyére
S letörüli, ha egy pár csepp
Vér tapadt a két kezére.

S előveszi imakönyvét:
„Te tudod, mily drága nékem
Édes hazám...! Ellenségtől,
Bocsásd meg, Uram, ha védem!”

EGY UJSZÜLÖTTHÖZ.

Isten hozott lányka, e földi világra!
Viruló tavasznak legüdébb virága.
Ha az égből jöttél, fényes mennyországból,
Kivenni részed, a földi boldogságból:
Váltsd valóra nálunk, mind azt a szép álmot,
Mit angyali lelked az egekben látott.
S hogy ha, nagy sokára, oda térsz meg újra,
Hol örök derűben áll az ég azúrja:
Észre se vedd azt, hogy lakhelyet cseréltél,
Kívánd vissza ott is, mit e földön éltél!

ÜRES FÉSZEK

Lombok árnyán kicsi fészek
Elhagyottan, szertedúlva...
Pusztuló ház, melytől Isten
Áldó lelke elfordúla.

Egy pihécske sem mutatja
Melegét a régi helynek;
Összerótt, kis ágacskái
Szétziláltan, úgy hevernek,

Rajta zengé hő szerelmét
Hű párjának jó lakója;
Ő borult rá lomb s virággal
Vész-vihartól, hogy megóvjá.

Csonkatollas, kis fiókák
Lépegetni rajta kezdtek
S ő csitítá, hogyha néha
Kis bogárkán összevesztek.

És ő látta szárnyra kelni
A viruló kis családot
S velők érzé elejétől
Végéig a boldogságot.

Látott mást is: zúgó szárnyon
Mint csapott le éhes kánya
S jó lakóit mint veré szét,
Mostohán a nagy világba.

És azóta egyre pusztúl
A kis fészek s régi népe,
Meg se nézi, mit a vihar
Úgy is régen összetépe.

*

Üres fészek... kis családom...!
Boldogságom messze szállott;
Sorsharagtól tépett szívvel
Bolyongom a nagy világot.

FIAMHOZ.

Fényes örökség nem marad reád,
Csak tiszta név, mit rád hagyand atyád.
S lehet, mire megérted majd szavam:
Síromba' már rég porladok magam.
De hogyha tán a sors csapása ér:
Atyai szóm vagyonnal is felér;
S áldod te majd a láthatlan kezet,
Mely életed örvényin átvezet.

Küzdelmes élet utain ha jársz
S a váluton habozva, tán megállsz;
Mert míg amott kincs, fény mosolyg reád,
Munkád emitt kenyért aligha ad;
Ha ész, erő, jellem kockán forog:
Segítnék e tanácsadó sorok.
S elérve, mit kitűzöl majd, a cél:
Ítéld magad, hogy mint ember ki élt!

Borúlj le a hatalmasok előtt;
Tagadd le a mit esküvél előbb;
Véred ha forr a rágalom szaván,
Mit hátmegett tovább ad a kaján:
Epedve csüggj ajkán, ha érdeked
E bectelentől függni érezed!
S mi sírni kész: nevetve mondd a szót,
Hogy el ne vedd a hitvány, földi jót!

Figyeld, mit vár a romlott köztudat;
Uj czél felé mohón ne törj utat!
Czélhoz vezet inkább a járt csapás!
S tettnél gyakorta jobb a hallgatás.
Kerüld, kinek szavára hajt a nép;
- Mert kész megosztani véle mindenét! -
S bár jól tudod, kitől jó rá a baj:
Hatalmasok előtt te színt ne vallj!

A felkapott min felhízik nagyon:
Ne bándd, ha vész a drága közvagyon;
S te meg ne lásd, a mit mindenki tud,
Részed belőle hátha így kijut?
Erkölc, erény, jogát ha védni kész:
Ne bándd te, hogyha magva is kivész!
S sok bectelen, a míg előhalad:
Mért légy szegény s becsületes magad?!

De hogyha lelked lelkemmel rokon:
Bátran megállsz a sor s hullámokon.
S büszkén emelve főd az égre, fel,
Lenézed azt, ki esdve térdepel
Azért, mihez ész s jellem ad jogot
S megilleti, ki érte dolgozott.
S míg megveted a hervatag babért:
Dolgozz az öntudat nyugalmaért!

Hol a tömeg a rosszban összetart,
Vigyázz, nehogy bűnét te is takard!
Dörögd fülökbe vádoló szavad
S helyt állj, ha föld s az ég reád szakad!
S ki a jogot legyűrvén, jót nevet;
Arczába vágd a bectelen nevet!
Előtted meg ne álljon, a ki gaz
S ne hagyd tiporni azt, ki hű s igaz!

S ha czélt nem érve, élted alkonyán
Lankad karod reménytelen tusán,
S a kényelemben élő léha had,
Újjal mutat reád s gúnynyal kaczag:
Ne bándd, habár hiába szenvedél,
Küzdj szívesen, a míg az eszme él.
Könnyű leend felettem így a hant
S békén pihen porló atyád alatt!

NAGY MUZSALYBAN.

Olyan nékem ez a kedves tájék,
Mintha csak egy szentegyházban járnék.
Rám mosolyog hegye, rónasága,
Mint a nap az ébredő világra;
S mint a harmat, kelő nap tüzétől:
Csillog-ragyog lelke is a
Multak emlékéből.

Nem változott semmi e vidéken.
Tán a felhők is azok az égen?
Szétfoszolnak, újra összegyűlnek,
Égbenyúló bérctetőre ülnek,
S tölgykoszorús hegyoromra szállva:
Eszembe jut, gyermekkorom
Minden édes álma.

Ezek is úgy játszadoztak vélem,
Túl ragadva távol messzeségen;
S mikor már a csillagokig értek,
Megpihenni újra visszatértek
Nádfödeles kis lakunk enyhébe,
Altató dalt dudorászó,
Jó anyám ölébe.

Vízmosásos hegynek oldalában,
- Itt kergettem lepkét hajdanában! -
Terhes felhő imbolyog sötéten,
Fájó szívvel, könnyes szemmel nézem;
Szomorúan lengeti uszályát,
Édes atyám ott aluszsza
Csendes síri álmát.

Jeltelen sír; behorpadva régen,
- Hej pedig be drága e hely nékem! -
S gondolatim a hányszor itt járnak,
Ha csak egy porszemmé változnának:
Jeltelenül az a sír nem állna...
Messze földről, be sok ember
Csodájára járna?

Megcsendül a kis falu harangja.
Estimára hívogat a hangja.
Olyan régi, ismerős hang nékem!
S bár a szavát elfeledtem régen:
Önkéntelen imát morzsol ajkam,
Mintha édes anyám lelke
Ömlenék el rajtam.

Milyen szomorúra vált az ének,
Körüllengvén szomorú emlékek!
Ifjúkorom tündér világából
Nem maradt más: egy halotti fátyol!

E szerény dalt oda írom rája
S ráborítom édes atyám
Jeltelen sírjára.

A FALU LÁNYA.

Mikor elkerült hazulról
Mezítláb járt, viganóba!
Az orcája: nyíló rózsza;
Ajka, mintha rubin vóna.
Selyem haja földig ére,
A szemében csillag ége
S büszke volt rá, mikor leste,
Barna legény szombat este
Az orsóját a fonóba,
A fonóba.

Azt se tudták, hova tűnt el.
Nyoma veszett, nem keresték.
Nem sokára híre jára,
Hogy egy fényes palotába'
Most itt látták, majd ott látták,
Nagy pompáját megcsodálták.
Fényes hintó robog véle
S hogy valami gróf a férje:
Nagy titokban rebesgették,
Rebesgették.

Sok időre megint látták;
S találgatták, hogy mi érte?
Halavány volt az orcája,
Csupa rongy volt a ruhája;
Álldogált az utca sarkán,
Csecsemő ringott a karján;
Kit ráhagyott falujára
S a mi kellett vég útjára:
Fizette a falu érte
S kikisérté.

KARÁCSONYEST.

Alig szállong pelyhe még a hónap,
Híre sincs a téli zimankónak.
Csak a szél zúg, ablakomat rázza,
- Szállást keres talán éjszakára? -
Csak maradj künn, nyughatatlan lélek!
Bánatommal így is alig férek,
Máshol keress tanyát, ne én nálam,
Pusztaságnál pusztább az én házam!

Vérpiroslón, hogy leszáll az alkony,
Szent zsoltosma zendül minden ajkon
Fenn, kigyúlnak a csillagvilágok,
Lenn, a földön, ugyanannyi lángok.
A hány ablak, mindenik világít,
Mindenik ház szentegyházzá válik
S száll az éjben, csendesen az ének:
„Békesége lőn a földi népnek.”

Nékem is volt, nem is olyan régen,
Szent Karácsony! boldog ünneplésem!
Az angyalok tanyája volt házam,
Gyermeğim közt fényes égben jártam.
A világtól elvonultan éltünk,
Egy mennyország volt a mi kis fészkünk,
S zúgathott künn a vihar danája:
Feleletünk kaczagás volt rája!

Múltak évek... Változott a játék.
S mintha egy bús temetőben járnék:
Körüllengnek, mint megannyi árnyak,
Tört remények, füstbeszállott vágyak.
Kis szobámban búsan üldögélek,
Mint ha egy-két szóm még lenne vélek...
Be se várják a míg nyílik ajkam:
Szánakozva, jót nevetnek rajtam!

Vígan lobog a kandallóm lángja,
Tüzes nyelvét ősi cser szilánkja
Reám ölti, csúfot űz belőlem,
- Tán a búmat irigyeli tőlem? -
Álmosan néz rám a mécs világa,
Mintha most más arcokat kívánna;
Kósza szélvész ablakomon zörget,
Azt kérdi tán: „Hova tetted őket?”

Földiekre boldog éjszakában,
Tépelődöm lélekölő lázban;
Mint megannyi hazajáró lélek:
Körüllengnek szomorú emlékek.
Tintafolt is szemem közé bámul
Szobácskámnak íróasztalárul;
- Kis fiacskám ejté oda, régen,
Hogy először volt toll a kezében! -

S hogy színültig teljék a bú kelyhe,
S nyugtát lelkem sehol meg ne lelje:
Rám mosolyg egy régi kép a falról,
Susog ajka szerelemről, dalról;
Minden szava kigyó sziszszenezése,
Egetrabló angyal hitszegése,
Érdemetlen megfogamzott átok...
Óh miért is hallgattam én rátok!?

Éjfél konog már a toronyóra.
Beteg lélek, eredj nyugovóra!
El is mennék, de im ajtóm zára
Nagyot pattan... Félve nézek rája.
Tulvilági fény árad be rajta,
Égi angyal tárva-nyitva tartja;
Napsugárból van ruhája szöve,
Báránnyelű a csipkekendője.

Összefogva csillagos köténye,
Szemvakító bűvös arcza fénye.
Szóra nyílik bibor-rózsás ajka,
- Tán a hajnal felejtette rajta? -
Szétsímítja szerteomló fürtit,
- Holdsugár az, mely habokban fürdik,
Páros csillag van tűzve beléje
S harmatgyöngyből van a diadémje.

S hogy körül néz: elborúl orczája,
- Mint a nap, ha felleg borúl rája. -
Szomorúan rám tapad szemével,
„Homlokodon mért e borús éjjel?”
Szánva kérdi - „mért ily bús magányban,
Földiekre boldog éjszakában?
S hova lettek drága kicsikéid?
Nézd, mennyi sok szépet hoztam nékik!”

És kibontja csillagos kötényét,
S angyaloknak égi küldeményét
Mind ott látom...! Csupa gyermekjáték,
S mégis mintha mennyországba látnék!
És remegve karjaim kitárom;
Óh ne hagyj el bűvös égi álom!
Óh maradj itt, s könyeim töröld le,
Ha csakugyan béke szállt a földre!

A PAKONYI PUSZTÁN. **(† Ifj. Kégl György barátom emlékére.)**

Déli bábos rónatájon
Elmerengve tétovázom,
Mosolyog bár fája, fűje
S napsugáros ég derűje
Ömlik szét a pusztaságon
S kis madár zeng lombos ágon,
Még is olyan bús e tájék:
Mintha temetőben járnék!

A harmatban könnyűt látok,
Vadvirágok, siratjátok!
Sóhajtozva járó szellő,
Azt susogja: vissza nem jó!
A tavasznak híradója,
Kis pacsirta dalt zeng róla,
De mivel hiába várja:
Szomorúbb lett a nótája.

Hej! pedig még nem is régen
Be más volt e róna nékem!
Mikor véled együtt járva,
Szárnyait lelkünk kitárva,
Bejárta a mindenséget
S mint a sas a napba nézett
S kételyektől nem gyötörve,
Megnyugodva tért a földre.

A mikor, ha szívünk vérzett:
Erdő-mező vélünk érzett;
S ha panaszlánc fűnek, fának:
Résztvevően hallgatának.
Szellő vitte sóhajunkat
Felhő sírta bánatunkat
S a villámok csattanása
Haragunknak lett tolmácsa.

Ha meg kedvünk szárnyat oldott:
Nevettük a földi dolgot.
Zúgó nádas, lápok mélye,
Pásztorok szellős cserénye;
Rongyos csárda, pusztá mélyen
S a pásztortűz nyári éjen
Édes otthont nyujta nekünk
S ők látták a kedvtelésünk.

Itt valánk honn. A világnak
Gondjai itt aluvának.
A természet, édes anyánk
Égi békét küld le ránk;
S örömünket végbemenni
Nem zavarta senki, semmi!
Édes álom volt a létünk
Rózsás hajnal ébredésünk.

Hej de mostan bánat éje
Szállt a róna édenére!
A kegyetlen sors viharja
Kis halommal eltakarja
Szíved, a mely porrá válva,
Tán itt ég a napsúgárba,
S rám ragyog a régi hévvel,
A barátság melegével?

A LUCZASZÉKE.
(Néprománcz.)

Kis lak áll a falu végen,
Csendes, háza tája.
Benne fekszik betegen a
Falu legszebb lánya.
Azt suttogják, azt beszélik:
Meghal nemsokára,
Bűvös, bájos a biróné,
Böjtöt tartott rája.

„Lelkem anyám, zúg a fejem.
Meghalok, meglátod,
Karácsonykor virradóra
Terítón lesz lányod.
Szegény vagyok, ez a bűnöm
Lakolnom kell érte,
Jegygyűrűjét bíró fia
Már is visszakérte.”

„S szent karácsony éjszakáján,
Ha nagy misén lesznek,
Fejem felett, rég hallottam
Gonosz sorsot vetnek.
S künn, az oltár háta megett
Boszorka gyűlésen
Halálthozó édes mérget
Készítenek nékem.”

„Én is elmék; készül is már
Bűvös Luczaszékem,
Megengeded úgy-e anyám
Titokban megnéznem?
Ő is ott lesz, híre járja,
Anyja parancsára,
S ott lesz véle eljegyezve
Gazdag uram lánya!”

„Igen, igen! édes lányom
Elbocsátlak téged...!”
S törülgeti arczáról a
Hideg verítéket.
Elkészül a Luczaszék is
Karácsony estére,
S rémképeket fest a leány
Lázban égő vére.

Lázasabb lesz egyre a lány
Szíve dobogása...
Látja hogyan libeg-lobog
Luczaszék forgácsa.
S szent karácsony éjszakáján

Hogy zendül az ének:
Oltár megett tánczot járnak
Bűvös-bájos vének.

Koporsó deszka tüzenél,
Lókörmömben készül,
Halálthozó édes méreg
Kígyó epéjéből.
A bíróék hűtlen fia
Maga szít alája;
Gazdag uram büszke lánya
Olajat önt rája.

Élve-hallva áll a leány
Bűvös Luczaszéken.
Forgácsának az utólja
Most lobbant el épen.
El is hamvad, üszke sincs már
Mire hazaérhet,
Halálmadár száll felette,
Sikongva, hogy: véged!

„Édes lányom, a bíróné
Nézd, mit hozott néked,
Bánatűző, meggyógyító
Orvosságot nézzed!
Megédesül tőle ajkad,
S rózsá nő orczádon,
Nem haragszik ő se már rád,
Kit az ég megáldjon!”

„Édes anyám, csak add ide
Azt az orvosságot!
Az visz engem el a sírba,
Jobb is nekem már ott!
Büszke bíró felesége,
- Esküje van rajta! -
Holnapután, álnok fia
Lakodalmát tartja!”

Kis lak áll a falu végen,
Csendes háza tája.
Járó-kelek könnyes szemmel
Tekintgetnek rája;
Utcza gyermek elkerüli,
Messziről, ha látja
Benne fekszik terítón a
Falu legszebb lánya.

ELBORONGOK, ELTÜNÖDÖM...

Elborongok, eltünődöm
A lezajlott ős időkön.
Oly sötét a múltak árnya,
Lelkem alig bírja szárnya,
Míg felettük átrepülve,
Pusztulóban, összedülve
Látok annyi nagyot, szépet
S egymást váltó nemzedéket.
Egyre zúgnak, egyre folynak
Hullámi a nagy folyónak,
Az időnek. S vajh! ki tudja,
Hol végződik titkos útja?!

Ezredek lassú folyása
Egyre csak mélyebbre ássa
A felejtés rémes ágyát,
Eltemetve boldogságát
A nemesnek és dicsőnek,
Kik elvükkel bukva győznek;
S becsületét az igaznak,
Míg nevét a léha gaznak,
Rohanó ár zúgó sodra
Századokról századokra
Viszi, hajtja s meg se látjuk,
Hogy csupa szenny tapad rájuk!

Itt, az Alkotó nevében
- Örök átok, örök szégyen!
Milliók elvérezének.
Ott, mint birkanyáj, a népek
Rabigába túrva, hajtva,
Csak zokogva, csak sóhajtva,
Javulást az égtől várnak
S e világot oly sivárnak
Képzelik, hogy írt sebökre,
Mely hegeszsze mindörökre,
Nem találhatnak semmi másban,
Csak egy képzelt túlvilágban.

Pedig csakis balga s dőre,
Ki azért nem néz előre,
Mert csupa árny lebeg hátul
S megijed az árnyékátul!
Nincsen is e földön átok,
A míg munka néz reátok;
Míg erős kar s bátor elme,
Kitartással harczra kelve,
Az öreg föld szép határit
Otthonossá tenni vágyik;

S míg a szép és jó csírája
Megfogamzik talajába’.

A meddig egy ábránd, álom
Pihenést lel a világon;
S a lélekben dús és nemes
Kegyet gazdagnál nem keres;
Míg egy igaz küzd kitartva
És el is jut békepartra;
S míg egy foszlány lebeg bárhol,
A szabadság zászlójából;
S azt, hogy a vértezett gazság
Felett győzhet az igazság
Lehet, legalább remélni:
Érdemes e földön élni!

PETŐFI SZÜLŐHÁZÁBAN.

Itt gyúlt ki lángod szellemóriás,
Mely egy világot fénynyel szórt tele,
Egy eltiport nép megváltójául
Gyújtott meg a szabadság Istene!
S a honra új világ mesgyéje lett
E szent küszöb s lánglelked isteni
Varázsa, óh szabadság dalnoka,
Bölcsöd helyét át fogja lengeni!
Mert szent, e szalmakunyhó küszöbe,
A melyen át a földre szállt az ég,
S felette, míg csak egy magyar leszen:
Emlékezésünk oltárlángja ég!

A SZTREGOVAI TEMETŐBEN.

Völgyre hajló falu végen,
Az útszéli temetőben,
Melyre, gyöngé oltalmául,
Még egy fakereszt se bámúl;
S nincs gyepűje, kerítése,
- Mintha nem vón senkié se! -
Jeltelen kis sírgödörben,
Nagy eszméktől elgyötörten,
Alszod örök álmod
Nagy, isteni látnok.

Csenevész fa száraz ága,
- Tán sohse is volt virága? -
Szomorún hajlik feléje,
Talán gyászul, tán, hogy védje?

Megszánta a puszta halmot:
Fejfa gyanánt raja hajlott.
Magvát, a mely kihajtotta,
Tán egy vándor madár hozta?
Mert az is sokallta,
Hogy fű se nő rajta!

Mégse, mégse! Roskadóban,
Közelében házikó van;
S bár felírás nincsen rajta:
Tán, valami sírbolt fajta?
Száradt-koszorús falával,
Túlvilágba nyúlik által;
Bensejében néma szentek
Őrzik, a kik elpihentek
S hallom őket szólni,
Hogy: „memento mori!”

Hej, pedig e sír lakója
Lelke fényét egyre szórja.
Híre felhat az egekbe,
Bevilágít ezredékbe,
S a teremő nagy művébe
Olyan mélyen sohse néze,
Senki még, mint ő belátott,
Messze hagyva e világot,
Szűk levén határa,
Befogadására.

S léte titkát míg kutatta:
Megifjúlt a föld alatta.
Mit elveszte rég a lélek:
Új remények éledének.
Küzdelemre hív a pálma
- Csüggedő szív édes álma -
S míg tusánk a nagy talánnyal
Túlvilágba nyúlik által:
Szárnyain a lélek
Bízva száll az égnek.

Jeltelen sír! néma hamvad,
Éjszakádban bárha hamvad:
Lelke nagy tragédiája
Csillagok honát bejárja.
S bár nincs vésve ércbe, kőbe,
Ki nyugszik a temetőbe':
Rideg sírből napfény árad,
Melegétől élet támad
S vezérli a sírig
A ki küzd és bízik.

EMLÉKSOROK.

STEINDL IMRÉHEZ.

Mi a világteremtés hajnalán
Állott elő, a sziklabércz, neved
Hirdetni fogja századok során,
Mert lelket önt beléje szellemed;
S a míg felette száll a gyors idő:
Nagy alkotásid híre egyre nő!

De mit szeretve ápol hű szívünk,
Ép oly örök, míg dobbanása tart.
S a hála, mit irántad érezünk,
Hozzád csatol sok millió magyart;
S mit alkotál, míg kő marad kövön:
Csodálja majd száz nemzedék, ha jön.

Egy nép szívébe írt törvény örök.
Örök az is, mit véges emberész,
Az alkotás hevétől ittasan,
Törvényeként a szépnek kőbe vés,
S a szellemet, mit lángész rája nyom:
Beszéli még úgy is, mint pusztá rom!

*

SIPOSS ANTALHOZ.

A bérctetőn hó szemfedél,
Keblen azért virág fakad;
Ott fenn, habár örök a tél,
De méhe ős tűztől dagad.
Tűnnek felette ezredek
S hiába tépi fergeteg.

Ősz dalnok áll az új idők
Zsivaja közt, kezébe' lant;
Szellem-kezek vezérlik őt,
Míg húrjain csendül a hang.
Minden dalában ős erő
Vad árja zúg, ébresztgető.

Dalolj soká még ősz vezér,
Zengjen dalod, mint harsona!
Kincs-halmazánál többet ér,
Mit dalnokának ad hona:
Együtt örül, búsong veled
S dalodban élni fog neved!

ZS. J. BARÁTOMHOZ.

A sors kemény csapási közt
Nyujtád te nékem jobbodat;
S mitől félőn húzóda más:
A rám özönlő sok csapás
El nem riasztott, mint sokat.

Önzetlenül, csupán szíved
Sugalma vonzott én felém;
S a mit hízelgő, léha had,
Egy hű kebelnek meg nem ad:
Benned bizalmam fellelém.

S a képzelet sas szárnyain
Lelkem ma is magasba száll;
Hol barátságod csillaga
Ragyog, miként a nap, maga
S sugára mind engem talál.

Hideg világ a föld nekem,
Hol minden érdek, számítás.
S baráti jobb kelepce csak,
Az áldozatra mely lecsap
S a bizalom: önámítás.

És mégis, hogyha téveteg
Elmém e harczban elmerül
S a szertehúzó tömkeleg
Zúgásitól fölrettenek
S a köny, már-már szemembe gyűl:

Elhal az átok ajkamon
Hiszen panaszra nincs okom;
Mert bárha boldog nem vagyok,
Egy nap felettem is ragyog:
Lelked, a lelkemmel rokon!

AZTMONDJÁK ÚR.

Nem tudom, ki látta már önt,
Aztmondják úr testi szemmel;
De a mennyit róla hallok:
Alig győzöm két fülemmel.
Pedig sokat járhat, kelhet
S mindenütt megfordul, látom;
Ön nélkül tán nem is történt
Még semmi a nagy világon?

Milyen lehet az ön arcza
Aztmondják úr? Nem is sejtem;
Mert úgy változnak vonási,
Hogy én legott elfelejtem.
A nevetés s sírás önnél
Nagy tökélyre lehet víve
S a ki oly nagy mester ebben:
Kétkedem, van-e szíve?

Ha egy léha, üres fejjel,
Tömegeknek ül nyakára:
Aztmondják úr csak ön tudja,
Hogy jutott ugorkafára.
Mert a titkos érdemeknek
Csak ön a megmondhatója,
És ha hisznek a szavának:
Ön hogyan tehetne róla?!

S mily szeszélyes *Aztmondják* úr!
Hogyha másként üt ki sorja:
A legtisztább férfi erényt
Egy szavával eltiporja.
S lehet áldás a hazára,
Becsületes honfi élte:
Elég csak egy szava önnek
S árulóvá kicserélte.

Ha az önzés érdem számba
Megy az élet vad zajában:
Birja szóval, hogy a gaznak,
Kár ne essék birtokában...!
De, ki küzdve, nélkülözve
Tesz szert némi vagyonkára:
Kimutatja ön, ha kell, hogy
Csak meggyőződése ára.

S mily járatos *Aztmondják* úr
A családok szentélyébe'!
Hogy fogamzik ott az átok,
A hová egyszer belépe...
A nő-erény, férfi-hűség
S édes otthon tisztasága:
Hogy kikerül az ön révén
A rágalom piaczára!

S mikor helyt kellene állni
Az adott szó szent nevében:
Aztmondják úr útja sürgős
S elpárolog hevenyében.
Merre, hol van? Hogyha kérdik:
Nyoma veszett...! Bottal üssék...!
Ő, csak ott található meg,
Hol a botrány lelki szükség.

Becstelenebb, gyávább embert
Aztmondják úr nem ismerek
Annál, a kit sohsem látnak
Szemtől-szembe az emberek;
Hanem azért mégis adnak,
Építenek a szavára...
S hogy ki itt a becstelenebb:
Azt hiszem, ön kitalálja?!

FALUSI TÖRTÉNET.

Egyszer jött be a pusztáról
Deli bojtár a búcsúra,
Hogy felváltsa nyugodalmát,
Nehéz bánat, sötét búra.

Mért is kellett búcsú végén,
Hívogató zeneszóra,
Szellős eresz lombja alá
Betérni egy fordulóra?

Vagy mit is tett fel magában
Földesura büszke lánya,
Hogy beállt a lányok közé
Tulipiros rokolyába?

Selyemcsípkés az ingválla,
Hímzett aranyrózsák benne,
Piros kordovány csizmában
Úgy jár, mintha szellő lenne.

S oly ragyogó volt a szeme!
Porcellán a keble, karja;
Szegény bojtár belebomlott,
Ott felejté szemét rajta.

Fel is kérte tánczra szépen.
Gyönyörű volt nézni őket!
S tudja Isten, hogyan történt
Cseréltek is keszkenőket.

Mulatság volt a leánynak,
Hogy „ki légyen”, nem is sejtik;
S azt gondolta: kastélyáig
Mire elér, elfelejtik.

Nem így történt. Szegény bojtár
Elbódult az Istenadta!
Azt se tudta, hova tűnt el...
Kereshette, kutathatta.

Hetedik határba eljárt,
Javas asszonyt sorra kérdett;
Tudakolta: „nem látták-e
Azt a csuda, fehér népet?”

Csak a mikor az udvarba
Bebetődött ujév tájon,
Maradt tátva szeme, szája,
Egy aranyos czifra szánon.

Mert ép olyan csillag égett
Két szemében, rajt’ egy lánynak;
S megesküdnék rá, hogy véle
Az ördögök czimborálnak.

S a míg nézi könybe lábbad
A két szeme és sóhajtva
Csak ennyit mond: „Ép ilyen vót,
De szebb volt a ruha rajta!”

A MADÁCH SZOBÁJÁBAN.

Soh’sé jártam oly közel az éghez,
Mint e régi, egyszerű szobában.
Néma négy fal s benne mégis oly nagy,
Elragadó, csodaszép világ van!
Olyan régi ismerős itt nékem
Minden, mintha köztük éltem vóna;
Eget földdel összekötő lélek
Szent varázsa mosolyog le róla.
Mégmérhetlen végtelenség tárul
Fel előttem a míg itt mélázok
S úgy érezem, hogy egy új világnak
Titokzatos bölcsőjénél állok.
Itt övezte fel szárnyait lelked,
Hogy bejárja a nagy mindenséget;
S míg az Isten titkait kutattad:
Magas égbe ragadott fel téged.
S ott maradtál. Ott van a te helyed,
Hisz az Istenből egy szikra voltál
S lelked - a míg mélységeit járta -
Hol ellobbant: áldozati oltár;
S a míg benne búsan elmerengtek:
Nyitva látom kapuit a mennynek.

BARÁTSÁG.

Ismertük egymást, én meg ő
S szeretve intett engemet,
Hogy meg ne csaljon a jövő:
Jól számon tartsam pénzemet.

„Kölcsönt ne adj s ne végy soha!
Barátot nyersz s veszthetsz vele;
Sorsunk nem egyszer mostoha
S mély seb, mit ejt barát keze!”

Barátok lettünk én, meg ő
S egére, hogy felhő tolúl:
Erős karom segítni jó
S a vész felőle elvonúl.

S hogy róvni kell a tartozást,
Haragra lobban ő legott;
S hogy el ne birjam a csapást:
Álnokszívűn cserben hagyott.

Azóta, ha találkozunk
Gúnyos mosoly ül ajakán,
- Mosolylyal gyakran áldozunk,
Hogy túlessünk szívünk baján! -

Ő gyűlöl engem; de pirúl.
E kéjt biz én nem érzem;
Csupán igaz tanácsirul
Fájó szívvel emlékezem.

REMÉNY ÉS VALÓ.

Alkony bíborában égő,
Morajló tenger partjain,
Szegény halásznő andalog,
Kis gyermekével karjain.
S míg ő remélve, félve vár,
Az a vitorla leng-e már:
Hívét takarják hús habok.

Naphosszat ül a part felett,
Vigasztalója a remény.
Jó, hogy nem tudja bánatát,
Még legalább boldog szegény!
Előttünk tenger a jövő
S a vész, mely rajta lopva jó:
Nem sejtve, gyakran üdvöt ad.

EGY ASSZONYHOZ.

Szomorú jelenben multadon merengvén
S átkozva a sorsot, a mely hozzám lánczolt
Visszaemlékezve szíved tavaszára,
A mikor még értem szerelemtől lángolt:
Ne engemet vádolj, de a kik neveltek;
Mert boldogtalanná csak ők tettek téged,
Mikor elmulaszták a lelkedbe vésni,
Hogy mi lesz, mint nőnek, a kötelességed.

Szent a nő szerelme; beragyogja fénynyel,
Azt, ki oldalánál érte küzd és fárad,
De a poklok kínját éli át a férfi,
Ha a nő szeszélye gyújtja rá a házat.
Lásd, a repkény híven tapad rom falához
S a vihar dühétől szeretettel védi,
Akkor is, ha a rég eltűnt dicsőségről,
Már csak az enyészet nyelvén susog néki.

A te sorsod átka s boldogtalanságom
Végzetünk könyvében régen meg volt írva;
Én belétörődtem, te se bándd a multat,
Fájó emléinket vigyük el a sírba!
Hallottál te is már bolygó csillagokról,
Melyek, volt idő, hogy párosan ragyogtak,
Azután elváltak örökre egymástól
S el is feledték, hogy egykor találkoztak..!

ESTI IMA.

Ha megjő az éjjel, fáradt szempillámra
Enyhetadó álmom, mielőtt leszállna,
Ott mereng a lelkem szegény, jó anyámon
S egy forró sóhajtás esti imádságom.
Azt susogja ajkam, azt szívem verése:
Legyen édes álma s boldog ébredése!

Végzetem viharja messze űzött tőle,
Hírt is olyan ritkán hallok csak felőle;
De ha jó az éjjel, valami azt sugja,
Hogy fáradt pilláit mielőtt lehunyja:
Ő is reám gondol, szenvedő fiára
S csendes nyugodalmat kíván éjszakára.

S ez a két sóhajtás, míg felszáll az égig:
Csupa csillagok közt vezet útkod végig;
S azért tán oly édes az én éji álmom,
Hol, mit sorsom elvett, nyugtomat találok:
S a fiáért esdő, hű, anyai lélek
Azért birja tán el, bánatát szívénék?

A MAGAM ÚTJÁN.

Szélesrevert országútján
Sohse jártam az életnek;
S nem is bántott, ha e miatt
Dicsértek, vagy kinevettek.
Azzal se biztattam magam,
Hogy majd mélyebb nyomot vágok;
Elég volt azt tudni nékem,
Hogy a magam útján járok.

Hol az élet vásárjában
Hangosabb volt a kínálat,
Mint az érdem: drága pénzen
Nem árultam portékámat;
S míg a konczon körülöttem
Hajba kaptak a kontárok:
Jól esett a szegény kenyér
S hogy a magam útján járok.

A hol ezrek fényért, rangért
Izzadás közt versengének:
Szánalommal nézte lelkem
S árnyát láttam csak a fénynek.
S ha lenézték kicsiségem,
Sohsem irigykedtem rajok;
Az volt nekem fényem, rangom,
Hogy a magam útján járok.

A hatalmast sohse kértem,
Hogy segítsen talpra állni;
Hízelegve nem siettem
Gondolatát kitalálni;
S míg kegyükért tülekedve
Versenyeztek a kufárok:
Abban állt az én hatalmam,
Hogy a magam útján járok.

Nem irigylém a tudóstól
Agyrengető tudományát,
Ha azt láttam, hogy hiúság
Élesztgeti büszke lángját.
S boldog voltam, ha egy kicsiny
Körben gyűjthattam világot
S megbecsülik bennem azt, hogy
Csak a magam útján járok.

Mi sokaknak éltök célja,
A nép kegyét nem kerestem;
Boldog voltam, ha javukra
Valamicskét én is tettem.
S bántott volna, ha munkámért
Valami jutalmat várok;

Elég volt, ha tudták rólam,
Hogy a magam útján járok.

Az emberi élet czélját
Kutatva, míg tépelődtem,
Szemforgató erkölcsbírák
Ellehetek én felőlem!
Útvesztőbe sohse vittek
A nagykapu, bölcs tanácsok;
Azt gondoltam: legjobb lesz ha
Csak a magam útján járok.

S ma, a mikor deres fővel
S kifáradva a munkában,
Valami azt súgja nékem
Hogy nem éltem tán hiában;
Megviselve, de megtörni
Nem bírván a sorscsapások,
Ma is az a büszkeségem,
Hogy a magam útján járok.